Тошкент оқшоми

Шаҳар ижтимоий-сиёсий газетаси

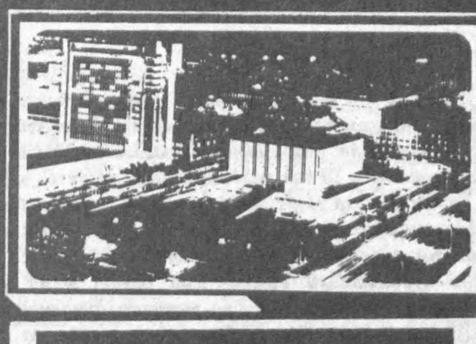

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 152 (8.887) ◆ 1996 йил ◆ 23 декабрь, душанба ◆ Сотувда эркин нархда

Бир чинорнинг томирларимиз

ЎЗБЕК-ҚИРҒИЗ ДЎСТЛИГИНИ

айтсанг адо бўлмайди

Тошкентнинг ўзида 50 дан ортиқ ҳар хил миллатларнинг маркази ишлаб турибди. Ҳар йили Мустақиллик байрами кунлари. Наврўз айёмида маданият марказлари вакиллари пойтахтимизнинг энг гўзал, энг обод жойларида ўзларининг шодхуррамликларини, санъатини, пазандачилик намуналарини кўз-кўз қилишади. Халқлар Дўстлиги майдонида чодирлар, бўз уйлар тикилади...

Эсимда, бундан икки йил олдин Наврўз тўйида ўтов ёнида қирғизлар ўз санъатлари-ю ҳунарларини намойиш этиш билан маҳлиё бўлиб, майдоннинг тиззага чопиб қолган кўкатзорида роса рақсга тушишган эди, бир журналист ўртоғимиз қараб туриб: «Тошкент республикамизнинг юраги, бу майдон эса Тошкентнинг маркази, юрагимизнинг тўри сеники, ўйнайвер, илдизи омон бўлса, яна майсалайверади кўкат», деган деди. Мана ўзбекнинг мушоҳадаси, одамгарчилиги!

Ўзбекистонда 300 мингга яқин қирғиз яшайди. Ўзбек халқининг дўстона ғамхўрлиги туфайли Ўзбекистондаги қирғизлардан олимлар, давлат, жамоат арбоблари, кўплаб олий маълумотли мутахассислар етишиб чиққан. Шу ўринда ўлкамиз равнақига катта ҳисса қўшган қирғиз фарзандларидан Ўзбекистон давлат режа қўмитаси Раиси, Маориф вазири бўлиб ишлаб, кейин Қирғизистон Вазирлар Кенгашининг раиси, сўнгра Қирғизистон КП Марказий Қўмитасининг биринчи котиби бўлиб ишлаган Исҳоқ Раззоқовни алоҳида таъкидлаш жоиз.

Қирғизистонда тузилган Раззоқов фонди шу буюк инсоннинг таваллудига 100 йил тўлиши муносабати билан қирғиз ва рус тилларида «Буюк шахс» деган китобни нашр этди. Тўпламда ўзбек муаллифлари ҳам ўз эсдаликлари билан қатнашганлар. Исҳоқ Раззоқовнинг жонажон дўстлари орасида иқтисод фанлари доктори, профессор Саидаҳмад Ғуломов (1994 йилда вафот этган), кимёгар олим Ёқуб Алиев (1911-1965), йирик селекционер олим Акрам Дадабоев (1908-1989), тарихчи олим Мавлон Назаров (1910 йилда туғилган), филолог олим, профессор Отақўзи Азизов (1910 йилда туғилган), давлат ва жамоат арбоби Нуриддин Муҳитдинов (1917 йилда туғилган) каби ўзбек ва тожик зиёлилари бор эди.

Бу буюк инсонларнинг дўстлиги шахсий, оилавий дўстлик доирасидан чиқиб, қардош халқлар дўстлигига айланган эди.

Ўзбек-қирғиз дўстлигини айтсанг адо бўлмайди. Туйчи Қори билан қирғиз оқини Тўқтағул Сотилғанов дўст бўлган экан. Миртемир Тугалбой Сидиқбеков, Тўлаган Сидиқбеков каби қирғиз ёзувчилари билан дўст тутинишган, улкан қирғиз достони «Манас»ни ўзбекчага ўгирган. Чиндан ҳам адабий дўстлик — абадий дўстликдир. Ўтган йили куз пайтида «Манас»нинг минг йиллиги Қирғизистондагина эмас, бутун туркий заминда, жумладан, Ўзбекистонда катта шодиёнага айланиб кетган эди.

Буюк ёзувчимиз Чингиз Айтматов айтганларидек, дўстликнинг ҳам ўз масъулияти бўлади. «Пахта иши» дастидан бошини эгиб қолган ўзбек халқига Чингиз Айтматов далда берди: «Сен даҳлизигача пахта экилган, эрталабдан қора кечгача «оқ олтин» терадиган қалби пок, ўзи ҳалол халқсан, сен бундай қабиҳ ишларга қўл урмайсан, бошингни баланд кўтар, дўстим!» деб «Правда» газетаси саҳифасида наъра тортди.

Дўст бошга, душман оёққа қарайди. Дўстнинг боши нақадар юксак бўлса дўст ўзида йўқ хурсанд бўлади. Шодлигига, ташвишига шерик бўлади. Дўстнинг боши эгилиб қолмасин дея дуода бўлади. Амир Темурнинг 660 йиллик тантанаси қирғиз халқининг ҳам байрамига айланиб кетди. Қирғизлар Соҳибқирон таваллудига бағишлаб, 1300 километрлик от пойгаси ўтказдилар.

Хуллас, биз улкан чинорнинг қудратли ва теран илдизларимиз, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг таклифига биноан эртага мамлакатимизда бошланадиган Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Ақаевнинг расмий ташрифи ўзбек-қирғиз халқлари ўртасидаги азалий дўстлик ва қардошлик ришталарини янада мустаҳкамлайди, икки давлат ўртасидаги алоқаларнинг ҳар томонлама ривожланишида муҳим омил бўлади.

Суюн ҚОРАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Тилшунослик институтининг катта илмий ходими, Қирғизистон Давлат университетининг фахрий профессори.

Ислоҳотлар йўлидан

ТИКЛАНАЁТГАН ШУҲРАТ

Бир пайтлар етти иқлимга донғи кетган Тошкент трактор заводи иқтисодий таназзулдан чиқиб, илгариги нуфуз ва салоҳиятини тиклай бошлади. Бу қуруқ гап эмас.

Корхона октябрь ойида 293 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариб, давлат режасини 105,2 фоизга адо этди. Боз устига корхона яна беш кунлик иш тартибига, баъзи бўлинмалар эса икки сменали меҳнат вақти давомийлигига ўтдилар. Бундан ташқари яна шуни таъкидлаш жоизки, корхона раҳбарияти ноябрь ойида 400 дона «ТТЗ-80», 400 дона «Т28х4», 150 дона «МТЗ-80» ва 300 дона тиркама, жами 1250 дона қишлоқ хўжалик техникасини ишлаб чиқаришни режалаштирган эди.

Республикамиз раҳбарияти кўрсатаётган эътибор туфайли трактор заводининг елкасига офтоб туша бошлади. Хусусан, бирлашма негизида «ТТЗ» русуми остидаги давлат ҳиссадорлик жамияти барпо этилди. Мақом ўзгаргач, хорижий сармояларни жалб этиш учун шароитлар яратилди, чет элдаги ишончли шериклар билан ҳамкорлик асносида қўшма корхоналар тузиш учун зарур маблағ ажратилмоқда.

Яқин келажакда «ТТЗ» давлат ҳиссадорлик жамиятида юқори сифатли рақобатбардош қишлоқ хўжалик техникасини ишлаб чиқаришга киришади. Хусусан 1997 йилда АҚШнинг «Комминз» фирмасидан келтириладиган 80-125 от кучига эга бўлган двигателлар билан жиҳозланган 3600 дона замонавий тракторлар ишлаб чиқариш кўзда тутилган. Бундан ташқари корхонада «Комминз»нинг 80 ва 100 от кучига эга двигателлари ўрнатилган ҳамда сабзавотчилик, ғаллакорликда ишлатиладиган 2000 дона универсал тракторларни тайёрлаш ҳам режалаштирилмоқда.

Таъкидлаш жоизки, «ТТЗ» давлат ҳиссадорлик жамиятида 60 ва 90 сантиметр қатор оралиқларида ишлатишга мўлжалланган, 130 от кучига эга ҳамда кучайтирилган трансмиссия билан жиҳозланган «ТТЗ-130» тракторлари ишлаб чиқарила бошланади.

Яна: АҚШнинг «Кейс корпорейшн» фирмаси билан ҳамкорликда 60 сантиметр қатор оралиғида ишлашга мўлжалланган янги конструкцияси трансмиссияни яратиш имконияти ўрганилмоқда.

«Кейс корпорейшн» фирмасининг мавжуд тракторларидаги агротехник жиҳатлар уларни 90 сантиметр қатор оралиқларида алоҳида ҳолда ёхуд пахта териш машинасига тиркаган ҳолатда ҳеч бир ўзгартиришсиз ишлатиш имкониятини беради. Шу боисдан 1997 йил биринчи чорагидан бошлаб «Кейс» фирмаси ва «ТТЗ» ҳамкорлигида тайёрланган 100 дона трактор ишлаб чиқариш имконияти ўрганилмоқда.

1998 йилда «Кейс корпорейшн» фирмаси билан тузилажак қўшма корхонага 240 миллион долларлик асбоб-ускуна келтириш режалаштирилган. Ўшанда корхонада йилига 12 минг дона трансмиссия ва унинг асосида 15 минг дона трактор ишлаб чиқарилади.

Толиб НУРМУҲАМЕДОВ.

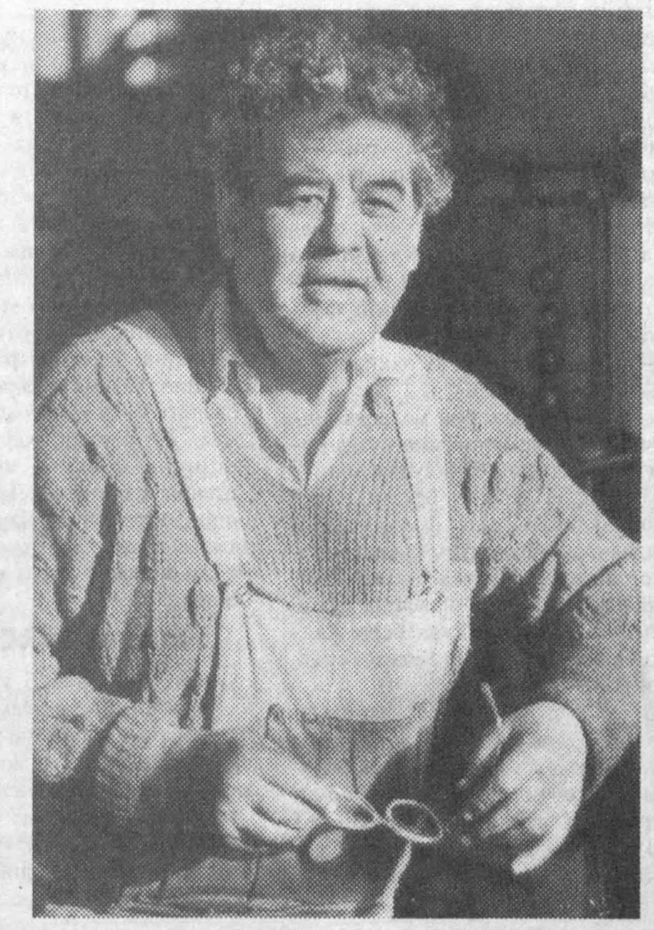

«Геобуртехника» акционерлик жамиятида 30 йилдан бери меҳнат қилиб, обрў топаётган 5-даражали таъмирловчи чилангар Болтабой Раҳимов асосан корхонада геология асбоб-ускуналарини таъмирлайди. «Ҳар бир ишни етти ўлчаб, бир кесиб ишлаш керак, — дейди уста Болтабой ака. — Йўқса, қанчадан-қанча металл-ашё чиқитга чиқиб кетиши ҳеч гап эмас».

СУРАТДА: Болтабой Раҳимов.

Рустам Шарипов олган сурат.

Янгиликдан хабарингиз борми?

«САЙРАМ — ТУРК»ГА МАРҲАБО

Яқинда Тошкент шаҳар Юнусобод даҳаси, 19-мавзеда «Сайрам-Турк» деҳқон бозори ишга тушди. Ушбу бозор Ўзбекистон сув хўжалиги қурилиши давлат концерни «Қишлоқ қурилиши» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятига қарашли бўлиб, 300 дан ортиқ ўринга мўлжалланган.

— Маҳсулотларнинг сифати ва уни баҳолашни кунлик тафтиш комиссияси назорат қилиб туради, — дейди бозор директори Носиржон Ғуломов. — Асосий моллар бошқа вилоятлар ва туманлардан шартномалар асосида келтирилмоқда. Бу ўз навбатида нархларнинг арзонлашишига олиб келади ва мижозларни кўпайтиради. Янги йил байрами олдидан кенгайтирилган ярмаркалар ташкил этмоқдамиз. Бундан мақсад меҳнаткашларимизнинг байрам дастурхонини мева ва сабзавот маҳсулотлари билан кўнгилдагидек таъминлашдир. Бозоримизда бундан ташқари автомашиналарга хизмат кўрсатиш, новвойхона, қассобхона ва бошқа хизматлар учун шарт-шароитлар яратилган. Келгусида бозорни янада кенгайтириш ҳамда уни харидоргир моллар билан тўлдириш устида амалий ишлар қилиш учун пухта замин яратяпмиз.

Озод ҲАСАНОВ.

Истеъмолчи ҳуқуқи ҳимояси

ХАРИДОР ҲАҚИГА ШЕРИКЛАР

Ўзбекистон Республикасининг «Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунига кўра, республика Молия вазирлиги ҳузуридаги монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш қўмитаси талайгина ишларни амалга оширди.

Қўмитанинг Миробод тумани бўйича етакчи тафтишчиси Искандар Мирсагатов шу хусусда қуйидагиларни гапириб берди:

— Қонунга кўра, халқ хўжалигига зарур бўлган 8 турдаги кундалик маҳсулотлар, яъни ун, макарон маҳсулотлари, пахта ёғи, шакар, чой, туз, хўжалик совуни, гугурт каби эҳтиёж сезилиб турадиган маҳсулотлар пештахтада бўлишини таъминлаш ҳар бир озиқ-овқат дўкони раҳбарларининг бурчидир, — дейди И. Мирсагатов. — Бироқ маълум бўлишича, кўпгина дўконларда бунинг аксига дуч келдик. Аниқланишича, тумандаги озиқ-овқат маҳсулотлари савдоси билан шуғулланувчи дўконларнинг 80 фоизида шакар, 98 фоизида пахта ёғи йўқлиги маълум бўлди. Булардан ташқари савдо қоидалари қўпол равишда бузилаётгани ҳолларига ҳам рўпара келдик. Бундай қоидабузарликлар Миробод туманидаги «Забардаст» жамоа корхонаси дўконида ҳам аниқланган. У ерда 48 сўмлик (белгиланган нарх) пахта ёғи 50 сўму 50 тийиндан сотилиб, дўкон ҳисобига кирим қилинган. Яъни харидорлардан 2 сўму 50 тийиндан ортиқча пул олинган. Айбдордан (жамоа раҳбари Валера Данилян) кўрилган зарарнинг 100 фоиз миқдорида жарима ундирилиб, давлат ҳисобига ўтказилди.

«Тинчлик» акционерлик жамиятига қарашли 23-дўконда ҳам шундай қоидабузарликлар рўй берган. 36 сўмлик ун 38 сўмдан сотилиб, харидор ҳақидан 2 сўмдан чегириб қолинган. Дўкон мудири Ҳасан Султоновдан 4400 сўм жарима ундирилиб, давлат ҳисобига туширилган. 7-дўконда эса, 5 турдаги маҳсулот йўқлиги аниқланган.

Хуллас, текширув жараёни давом этмоқда. Зеро, озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамда кундалик эҳтиёж молларга бўлган халқ талабини қондириш, жойлардаги қоидабузарликлар билан кураш асосий вазифамиз бўлиб қолади.

Зокир ТУРҒУНОВ.

БУГУНГИ КУН НАФАСИ

МАМЛАКАТИМИЗДА

● Вазирлар Маҳкамаси «Йилнинг энг яхши спортчиси» Ўзбекистон миллий кубогини таъсис этиш тўғрисида қарор қабул қилди. Қарорда «Маҳаллий саноат» корпорациясига 1997 йил 1 мартигача бу кубок ва унинг нусхаларини тайёрлаш, Молия вазирлигига йилнинг энг яхши спортчисига бериш учун Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитасига ҳар йили 10 минг АҚШ долларига тенг миқдорда пул маблағлари ажратишни назарда тутиш топширилган.

● Бош вазирнинг биринчи ўринбосари Исмоил Жўрабеков раислигида Наврўз умумхалқ байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш республика ташкилий қўмитасининг биринчи мажлиси бўлиб ўтди. Унда, жумладан, Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари Шуҳрат Жалиловнинг ҳисоботи тингланди.

● Фанлар академиясида Абдурауф Фитратнинг 110 йиллигига бағишланган тантанали мажлис ва илмий анжуман ўтказилди.

● Олий суд ва Олий хўжалик суди республикада суд ҳокимиятини амалга ошириш масалаларига бағишлаб қўшма пленум ўтказди.

● Шарқшунослик институтида Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистоннинг янги тарихи»ни тайёрлаш ва нашр этиш тўғрисида»ги қарори ижросига бағишлаб илмий-амалий конференция ўтказилди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Бугун Москвада Тожикистон Президенти Имомали Раҳмонов ва тожик мухолифатчилари етакчиси Саид Абдулла Нурий иккита ҳужжат — Афғонистон шимолида бўлиб ўтган музокараларда келишиб олинган ўт отишни тўхтатиш ҳамда бир неча кун давомида Москвада тайёрланган миллий тотувлик бўйича комиссия ваколатлари тўғрисидаги аҳдлашувларни имзолашлари керак.

● Бугун Россия Президенти Борис Ельцин Кремлда хизмат вазифасини бажаришга киришади. У юрагида операция ўтказилгандан сўнгги тиббий муолажаларни олиб, кеча Москвага қайтиб келди.

● Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти Украина ҳудуди яхлитлигини қўллаб-қувватлашини билдирди. Бундай баёнот Украина ҳудудидаги Севастополга алоҳида мақом бериш тўғрисидаги талабларга жавобан қабул қилинди.

● Халқаро валюта фонди Озарбайжон ҳукуматининг иқтисодий дастурларини қўллаб-қувватлаш учун жами 219 миллион долларлик иккита кредит берилишини маъқуллади.

● Кеча бўлиб ўтган сайловларда Игорь Смирнов ўзини Днестрбўйи Молдова Республикаси, деб эълон қилган Молдова таркибидаги ушбу республика президентлигига иккинчи муддатга сайланди.

● Қозоғистон транспорт ва энергетика вазирлиги биринчи бўлиб Олмаотадан мамлакатнинг янги пойтахти Оқмолага кўчиб ўтди. Йил охиригача Оқмолага қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳам кўчиб ўтиши керак.

● Санкт-Петербург яқинидаги Приозерск шаҳарчасида бинолардан бирида газ портлаши оқибатида 12 киши ҳалок бўлди, уч киши ҳали ҳам бедарак йўқолган ҳисобланмоқда. Бу уйни тиклаб бўлмаслиги сабабли кеча у портлатиб юборилди.

● Қозондан 54 километр узоқликда йўловчи автобуси дарёга қулаб тушиши оқибатида ундаги 28 кишидан ҳозирча бештаси ҳалок бўлган, деб ҳисобланмоқда.

ХОРИЖДА

● Ўзбекистон Бош вазири Ўткир Султонов ўзининг Японияга расмий ташрифи доирасида мамлакат Бош вазири Рютаро Хасимото билан учрашди. Токиода Ўзбекистон элчихонасининг тантанали очилиш маросими ҳам бўлиб ўтди.

● Перу пойтахти Лимада бир ҳафтадан бери Япония элчихонасида 500 нафар атрофида одамни гаровга ушлаб турган марксчи сўллар ҳаракатига қарашли жангарилар кеча яна 200 нафардан кўпроқ кишини озод этдилар. Мамлакат Президенти Альберто Фухимори жангариларнинг мамлакат қамоқхоналаридаги ўзларининг 400 нафардан ортиқ шерикларини озодликка чиқариш тўғрисидаги талабини қатъиян рад этди.

● Белградда мана бир ойдан буён мамлакат маъмурларининг 17 ноябрдаги маҳаллий ҳокимият идораларига сайлов натижаларини сохталаштирганликларига қарши оммавий норозилик намойишлари давом этяпти. Бу ерда Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти комиссияси мазкур сайлов натижаларини текширишга киришганлигига қарамасдан кеча ҳам юз минг кишилик намойиш давом этди.

● Кеча Эрон Президенти Рафсанжонийнинг Туркияга расмий ташрифи ниҳоясига етди. Унинг давомида ҳарбий соҳада ҳамкорлик масалалари муҳокама этилиши кўзда тутилган бўлса-да, икки мамлакат ўртасида асосан савдо-иқтисодий битимлар имзоланди.

● Оммонда Иордания подшоси Ҳусайн ва Фаластин раҳбари Ёсир Арофат тўхтаб қолган Исроил—Фаластин музокараларини давом эттириш истиқболларини муҳокама қилдилар.

● Шанба куни Покистонда 5,7 балл куч билан зилзила рўй берди. Бу ердаги қурбонлар ва вайронагарчиликлар тўғрисида маълумотлар олинмади.

● Кеча Римда Парижда вафот этган 73 ёшли италиялик буюк артист Марчелло Мастроянниниг дафн этиш маросими бўлди. Унда Италия Президенти ҳам ҳозир бўлди.

Обуна — йил бўйи

«ОҚШОМ»ГА ҲАЛИ ҲАМ ЁЗИЛИШ МУМКИН

Биз обуна билан боғлиқ гапимизни «Тошкент оқшоми»га куни кеча келган бир муштарийимиз мактубидаги сўзлар билан бошламоқчимиз.

«Мен «Тошкент оқшоми» газетасининг ҳар бир сонини сабрсизлик билан кутаман. Газетани ўқимаган куним худди бир нарсамни йўқотгандек бўлиб юраман. Унга муштоқлигимнинг, севишимнинг изҳори сифатида 1997 йил учун обуна бўлдим. Демак, яна у менинг келгуси йилдаги доимий ҳамроҳимга айланади...»

Ушбу сатрлар муаллифи шаҳримизнинг Чилонзор туманидаги М. Турсунхўжаева биринчи тор кўчаси, 17-уйда истиқомат қилувчи пенсионер ўқитувчи Абдуғаффор Қўзиевдир.

Биз Абдуғаффор акага ўхшаш «Оқшом»га ихлоси баланд бўлган, унинг ҳар бир сонини орзиқиб кутадиган муштарийларимиз борлигидан мамнунмиз. Бинобарин муштарийлар ҳақида сўз кетган кезларда таҳририятимизга келаётган хатларда газетанинг айрим ихлосмандлари рўзғор ташвишлари билан бўлиб «Тошкент оқшоми»га келгуси йил обунасини расмийлаштиришга кечикканликларини, газетани олиш учун нима қилишлари кераклигини сўраганлар. Аслида газета ва журналларга обуна муттасил давом этадиган жараёндир. Агар бордию «Оқшом»га обунани расмийлаштирмаган мухлисларимиз бўлишса, улар ҳали ҳам севимли газеталарига ёзилишлари мумкин. Шу кунларда шаҳримизнинг исталган алоқа бўлимига бориб «Тошкент оқшоми»га ёзилсалар ўзлари севган бу нашрни февраль ойидан ва шундан кейинги ойлардан олишлари мумкин. Шуни ҳам таъкидлаш керакки, ҳар ойнинг ўнинчи кунига қадар газетага ёзилиб қўйган киши уни келаси ойдан бошлаб олаверади. Бордию шу хусусда бирор муаммо туғилгудек бўлса 33-29-70, 33-29-33 (таҳририят) ва 33-47-49 («Тошкент почтаси» корхонаси)га қўнғироқ қилишингиз мумкин. Энди эса биз муштарийларимизга яна бир бор обуна нархларини эслатиб ўтамиз.

УЙ МАНЗИЛИГА
- Бир ойга — 99 сўм
- Уч ойга — 297 сўм
- Олти ойга — 594 сўм

АБОНЕНТ ҚУТИСИГА
- Бир ойга — 79 сўм
- Уч ойга — 237 сўм
- Олти ойга — 474 сўм

«Тошкент оқшоми»га Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида чекланмаган миқдорда обуна қабул қилинади.

Газета индекси — 64690.

Футбол

САУДИЯ АРАБИСТОНИ — ОСИЁ ЧЕМПИОНИ

Икки ҳафта давомида биргина қитъамиз эмас, шунингдек кўпгина Европа, Америка ва Африка мамлакатлари ишқибозларини ўзига оҳангрaбодек жалб этган, ҳужумкорлик руҳида ўтган XI Осиё чемпионати беллашувлари ҳам ниҳоясига етди. Бу гал мутахассислар башорат қилганлари амалга ошмай, энг кучли ҳисобланган Япония, Хитой ва Эрон терма жамоалари ҳатто финалгача ҳам етиб бора олмадилар.

Шу сабабдан Абу Дабидаги ишқибозлар билан лиқ тўла юз минг кишилик ўйингоҳда финал баҳсида беллашиш учун тушган Саудия Арабистони ҳамда Бирлашган Араб Амирликлари жамоасидан бирортаси у аниқ ғалаба қозонади, дейиш қийин эди. Дарҳақиқат финал учрашуви деярли тенг курашлар остида, командаларнинг эҳтиёткорона тўп суриши услубида кечди. Зеро, учрашувнинг асосий ва қўшимча вақтларида бирорта тўп киритилмасдан дарвозаларнинг даҳлсиз қолиши ҳам бежиз эмасди. Навбат 11 метрлик тўпларга келгач, саудияликлар бир оз енгил нафас олишди. Чунки, улар бу борада маълум тажриба тўплаган, руҳий тайёргарликлари ҳам анчагина кучли эди. Натижада Саудия Арабистони чарм тўп усталари ушбу «лотерея» беллашувида 4:2 ҳисобида ғалаба қозониб, учинчи марта қитъа чемпиони бўлишди.

Шу куни учинчи ўрин учун ўтказилган Эрон — Қувайт беллашуви эса бир мунча қизиқроқ ўтди. Унда чемпионатнинг энг сермаҳсул ўйинчилари яна бир карра ўз маҳоратларини кўрсатишди: 17-дақиқада қувайтликлар тўп урари Ясин Ал Ҳувайдий ҳисобни очган бўлса. Эрон жамоаси марказий ҳужумчиси Ал Дайи 34-дақиқада ўзининг мусобақадаги еттинчи тўпини киритиб, ҳисобни тенглаштирди. Асосий вақт дуранг натижа билан тугагач, яна пенальтиларга гал келди. Эронликларнинг биринчи зарбасиёқ хато кетган бўлса-да, уларнинг пенальтиларни қайтариш бўйича устаси фаранг дарвозабонлари Абедзода яна ажойиб ўйин кўрсатиб, иккита кучли зарбани қайтаришга муваффақ бўлди. Ва баҳс 3:2 ҳисобида эронликлар фойдасига ҳал бўлиб, улар чемпионатнинг бронза нишонларининг соҳиби бўлишди.

Дилшод ИСМОИЛ.

Анжуманлар

ХОРИЖЛИКЛАР ИШТИРОКИДА

1-Тошкент Давлат тиббиёт институтида чет эллик олимлар иштирокида республика илмий анжумани бўлиб ўтди.

Икки кун давом этган бу тадбирда асосан ҳазм аъзолари касалликларига ташхис қўйиш, уларни даволаш, олдини олиш усулларининг янги йўналишлари хусусида тажриба алмашинди. Ўзбекистонлик тиббиёт ходимлари билан Россия, Украина, Туркия, Қозоғистон ва Тожикистон вакиллари бугунги кунда тиббиётда тез-тез учраб турадиган ошқозон-ичак касалликларини аниқлаш, уларни даволаш масалалари хусусида кенгашиб олдилар.

— Анжуманнинг мазкур институтда ўтказилиши тасодифий ҳол эмас, — дейди профессор Саримбек Наврўзов. — Бизнинг олимлар эришаётган ютуқлар дунёда тан олина бошланди. Илмий ютуқ ва тажрибаларни Германия, Португалия, Испания ва бошқа давлат олимлари билан ўртоқлашяпмиз. Бугунги анжуманда ҳам Ўзбекистонда ҳазм аъзолари касалликларини даволашнинг бугунги аҳволи, «Берлин — Хеми», «Промед — Прага», «Санофи — Винтроп-Хиноин», «Гедеон — Рихтер» каби фирмалар дори-дармонларининг юқорида айтилган касалликларни даволашда қўлланиши хусусида гап борди.

Бундан ташқари анжуманда Душанбе, Алмати, Москва, Минск, Саранск, Харьков, Анқара шаҳарларидан келган олимлар ўз фаолиятлари ва келгуси режалар тўғрисида фикр алмашишди.

Фарида ТОЖИБОЕВА.

«ОҚШОМ»НИНГ УШБУ СОНИДА:

❑ *Анъанавий «Табиат ва инсон» саҳифаси мақолалари ҳам ранг-баранг мавзуларга бағишланган. Ушбу саҳифа материаллари орқали шаҳримизни обод ва кўркам қилиш борасида амалга оширилаётган ишлар, бунда фидойилик кўрсатаётган жонкуярлар, мактабларда экологик таълим-тарбия дарсларини йўлга қўйиш хусусидаги фикр ва мулоҳазаларни ўқийсиз.*
3-бет

❑ ***«... Ишга меҳр қўйиш, уни ардоқлаш бўлса шунчаликда. Аммо, инсон тақдирини олдиндан фол очиб бўлмаганидек, бирдан касбини ўзгартиришга тўғри келди...»***
Ишда тадбиркорлик кўрсатаётган ҳамшаҳримиз тўғрисидаги мақоладан олинган ушбу сатрларда катта маъно бор. Шу каби ўз касбига фидойилар тўғрисидаги ранг-баранг мақолаларни, «Ўргимчак Тўри»даги маълумотларни ва бошқа янгиликларни ўқийсиз).
2-бет

❑ *Ушбу саҳифага кўз югуртирсангиз шаҳримиз ҳаётига оид яна қатор янгиликлардан воқиф бўласиз. Жумладан, осойишталик посбонлари фаолияти ҳақидаги, [illegible] рассомининг санъат музейидаги [illegible] асарлари кўргазмаси тўғрисидаги мулоҳазаларни, ғорда ярми одам, ярми ҳайвонга ўхшаш маҳлуқ билан бирга яшаган аёл қисмати тўғрисидаги қизиқарли мақолани, тижорат хабарлари ва эълонларни ўқийсиз.*
4-бет

Тошкент шаҳар йўловчилар ташиш транспорт корхонасида жуда кўплаб ўз касбининг усталари меҳнат қилишади. Улардан бири Собир Ҳожимуҳамедовдир. Орадан 50 йил ўтибдики, Собир ака биргина чилангарлик касбида меҳнат қилиб келмоқда. Биз у ишлаётган корхонада бўлганимизда ҳамкасблари ҳам, раҳбарлар ҳам унинг номини тез-тез тилга олишди.

Устозлар

ЯРИМ АСР ЭЛ ХИЗМАТИДА

— Шу оддий касб эгаси ҳақида ёзса арзийди. Қолаверса уни трамвайчилар оиласи деб аташ мумкин, — дейишди улар бизга. Шу таклиф боис Собир ака билан учрашдик.

— Сизларга нимасини айтай. Касбим чилангарлик. Эрталабдан кечгача корхонадаман.

— Нега шу касбни танлагансиз? — сўраймиз Собир акани гапга солиб.

— Урушдан кейинги йиллар эди. Рўзғор тебратиш анча оғир кезлар. Шунда оилага ёрдам бўлсин дея Хадрадаги 2-трамвай депосига иш қидириб борганман. Шундай қилиб денг ишга қабул қилишди. Уч-тўрт кун Виктор Бакаев, Александр Медведниковлар сингари тажрибали чилангарлар ёнида юриб иш ўргандим. Йиллар ўтиб, чилангарлик кундалик ишимга айланиб қолди. Бу орада трамвай бошқаришни ҳам ўрганиб олдим. Шундан кейин мени ҳайдовчиликка таклиф этишди. Лекин кўнглимга шу оддий касб ўтириб қолган экан шекилли, бу таклифга кўнмадим. Ўшандан бери бир касбда ишлайман. Бу орада уйландим. Бола-чақали бўлдим. Ҳозир оиламизни трамвайчилар оиласи деб аташади. Хотиним ҳам трамвай ҳайдайди. Қизим вагон таъмирлаш заводида техник назоратчи, ўғлим Рустам эса трамвай ҳайдовчилик курсида ўқияпти.

«Болалар дунёси» бекати яқинида 26-трамвай йўналишида ҳаракат қилаётган вагон мотори носозлиги туфайли тўхтаб қолди. Бу ҳақда шошилинч хабар олган чилангарлар белгиланган жойга етиб келишди. Бу ерда вагонни созлаш мумкин бўлмади. Трамвай шатакка олиниб, саройга олиб кетилди.

— Бу ҳаммаси таъмирлаш устахонасидаги айрим чилангарларнинг бепарволигидир, — дейди Собир ака ушбу воқеа ҳақида бизга ҳикоя қиларкан.

Собир Ҳожимуҳамедов элга фойдаси тегадиган касб танлаганидан ҳамиша хурсанд. У ўтган йиллар ҳақида бизга сўзларкан айниқса, Хадрадаги 2-трамвай саройида иш бошлаган кунларини марок билан ҳикоя қилади.

— Ўшанда устозларим менга касбимизнинг ўзига хос сир-асрорларини яхши ўргатишди. Кейинчалик мустақил иш бошлаганимда менга мурожаат қилиб келадиган ҳайдовчиларнинг илтимосини тинглаб, саройда ўз ўрнимни топа бошлаганимдан қувонардим.

Шаҳримизда КТМ-5 русумли «Татра» вагонларининг пайдо бўлиши катта воқеа бўлди. Бу трамвайнинг техник тузилиши ҳар томонлама мураккаб эди. Янги электр транспорти носозликларини таъмирлаш эса биринчи бўлиб Собир ака бошлиқ чилангарлар зиммасига юклатилганди. Бригада бу ишончни ҳам муваффақиятли уддалади.

— Тошкентимиз ниҳоятда гўзал. Айниқса, уни кечки пайтлари томоша қилишни ёқтираман, — дейди Собир Ҳожимуҳамедов. — Шаҳримизнинг илон изи бўлиб кетган электр транспорти қатнайдиган кўчаларидан ўтганимда ва жойларда содир бўлган трамвай носозликларини тугатишда қатнашганимни эслаб ўз касбимга бўлган меҳрим янада ошиб кетади.

Умрининг ўтган 50 йили шу касбга бахшида этилганини Собир ака мароқ билан эслайди. У ҳамиша халқ хизматида бўлиб, одамлар узоғини яқин қилиш ишига ҳисса қўшганидан хурсанд.

Фотиҳ РАҲМОНОВ,
Усмон МУҲАМЕДОВ.

Тошкент метросининг 20 йиллиги олдидан

ЕР ОСТИ ҚАСРИ ФИДОЙИЛАРИ

- 1 -

Қувончли кун яқин. Ўшанда ер остининг барча метро бекатларию саройлари, ўқув даргоҳларию қурилиш иншоотлари байрам либосига бурканган бўлади. Ёқимли куй ва қўшиқлар узоқ-узоқларга таралади. Чунки ўша кунда Тошкент метроси ишга тушганига 20 йил тўлади. Бу кун тарихга зарҳал ҳарфлар билан ёзилади.

Ўтган йиллар мобайнида миллион-миллион йўловчилар метро хизматидан фойдаланишди. Манзилларига осонликча етиб олишди. Метро бугун энг қулай транспорт воситасига айлангани бежиз эмас. Шунинг учун ҳам ер ости қасри қурилишлари йиллар оша давом этиб келмоқда. Йўналишлар сони ортяпти. Ҳозирда Юнусобод метроси йўналишини фойдаланишга топшириш ҳаракатида ишнинг қизғин бориши шаҳарликларга кўпдан-кўп қувонч бахш этяпти. Бу йўналишнинг ишга тушиши ҳам шубҳасиз метро тарихида катта воқеа бўлади. Биз эса бугун оқшомхонларни ер ости қасрининг баъзи бир фидокорлари билан таништирмоқчимиз.

БЕКАТ БОШЛИҒИ

«Пахтакор» ва Алишер Навоий номли бекатларнинг туташган қоқ марказидамиз. Машинистларнинг дам олиш хонаси ҳам шу ерда жойлашган. Шинамгина ва ёруғ уй. Тувакларда анвойи гуллар муаттар ҳидини атрофга пуркаб турибди. «Зангори экран»да қизиқарли суҳбат олиб бориляпти. Юмалоқ ўриндиқларда метро ҳайдовчи-машинистлари ҳордиқ чиқаришяпти. Йўлакдан ўнгга бурилиб бекат бошлиғи хонасига кирдик. Альфия Кадимовага ўзимизни таништирдик. У бизга бекат хизматчилари ва уларнинг фаолияти ҳақида сўзлаб берди.

— Илтимос, ўзингиз ҳақида ҳам маълумот берсангиз.

— Кўпчилик қатори метрода ишлаяпман, — ийманибгина сўзда давом этди Альфия Заҳидуллаевна. — 1993 йилда «Пахтакор» бекатида операторликдан меҳнат фаолиятимни бошладим. Қўярда-қўймай катта операторлик лавозимига кўтаришди. «Чилонзор» бекатида навбатчи бўлиб ишладим. Мана 6 ойдан бери Алишер Навоий ва Ғафур Ғулом бекатлари бошлиғиман.

Бу ер ости бекатлари шаҳримизнинг энг гавжум даргоҳлари. Тошкентимизнинг тўрт томонига борадиган йўловчилар худди шу ердан метро поездларига ўтирадилар. 65 нафар ишчи-хизматчилар юксак маданий хизмат кўрсатиш учун ҳамиша изланишда. Ҳар куни 13 мингдан зиёд аҳоли манзилини яқин қилиш жамоанинг иш режаси.

- 2 -

Навоий бекатидаги нақшинкорлик санъати бобокалонимизнинг машҳур асарлари қаҳрамонлари тимсолида ўз аксини топган. Бу кўринишни ўз аслидек авайлаш ҳар бир метро хизматчисининг муқаддас ва шарафли бурчидир. Шу мақсадда ҳам бекат навбатчиси Гулнора Степанова, оператор Татьяна Полькина, фаррошлар Татьяна Каробкина, Галина Козеревалар ўз касбларига меҳр қўйиб олқиш олмоқдалар. Шунингдек, Ғафур Ғулом бекатининг жонкуяр меҳнатчилари Татьяна Аренохина, Людмила Свирина, Байрамбина Абдураҳимовалар ҳамшаҳарлари манзилини яқин қилишга муносиб ҳисса қўшиб келишяпти.

УНУТИЛМАС КУН

Анча ёшга бориб қолган бўлса ҳам ўзини қирчиллама йигитдек бардам тутиш, ширинсуханлигу ҳозиржавоблик Ғофур ака Болтаевнинг ички дунёсига сингиб кетган.

Аскарликда хизмат қилган йиллари Ғофур аканинг ҳаётида бир умр муҳрланиб қолди. Темир йўл

- 3 -

ҳарбий қисмида йигитлик бурчини адо этаётиб шу касбга меҳр қўйганини, тўғриси ўзи ҳам билмай қолди. «Темирйўлчилик машаққатли ва лекин шарафли касб экан» деб дилига тугиб қўйди. Йиллар ўтди. Меҳнат фаолиятини Тошкент тепловоз депосида бошлади. Завод жамоаси ишчан йигитни дастлаб уста-чилангар йиғувчи сифатида тан олди. Унга бўлган ишонч кундан-кунга ортиб ҳам борди.

Ҳаётда нималар бўлмайди дейсиз. Ғофур Болтабоев уйда газета ўқиётиб, «Машинистлар тайёрлайдиган курсга ўқувчилар қабул қилинади» деган эълонга кўзи тушиб қувониб кетди. Эртасигаёқ, ҳужжатларини расмийлаштиришга астойдил киришди. 1976 йилнинг кузида 30 нафар метро поезди ҳайдовчилик касбини эгалловчилар Москва метрополитенида таҳсил кўра бошлади...

1977 йил 6 ноябрь — Тошкентимизда унутилмас кун бўлди. Ўшанда ҳозирги Мустақиллик майдони бекатига — биринчи метро поезди ҳаракатини кўришга шаҳримиз меҳнаткашлари, хорижлик меҳмонлар ва ҳукумат раҳбарлари тўпландилар, дастлабки метро йўлининг очилиш маросимига бағишланган митингда Шароф Рашидов қатнашди. Биринчи машинист Лутфулла Исматиллаев Тошкент метросининг биринчи поездини жойидан аста силжитди. Ҳамманинг кўнгли қуёшнинг зарҳал нуридек ёришиб кетди.

Ғофур Болтабоев эса метро поездини бошқаришда биринчи бўлган кекса машинист Лутфулла Исматиллаевнинг тўнғич шогирдидир. У касбни устозидан юксак маҳорат билан ўзлаштириб олди. Ҳозирда унинг номи пешқадамлар сафида ҳурмат билан тилга олинади. Айтгандек, Ғофур аканинг шогирдлари ҳам анчагина. Улар Собир Раҳимов ва Максим Горький бекатлари орасидаги 16,5 чақирим масофани ҳушёрлик билан босиб ўтишни таъкидлайдилар.

- 4 -

УСТОЗДАН ЎЗГАН ШОГИРД

Метрополитенда яна бир ажойиб машинист бор. У Қудратилла Мансуров. Бу ҳайдовчи ҳам ўзининг кўпгина яхши фазилатлари билан ҳамкасбларидан анча устун туради. Қудратилла ёшлигидан техникага қизиқди. 8-синфни битириб тепловоз ҳайдашликка ўқиди. 8 йил машинист бўлиб ишлади. Пешона тери билан топган маоши етарли, ҳеч нарсадан камчилиги йўқ эди. Бироқ дилига метрочи бўлиш иштиёқи ўрнашди.

Бир куни оддий смена алмашувида Қудратиллани устози Ҳамид ака Муҳамедов тўхтатди. Шогирд қадрдон мураббийсини кўриб, ёш боладек қувониб кетди.

— Укам, биласизми, Москва техника билим юртига бир гуруҳ йигитларни метро поезди ҳайдашликни ўргатишга юбормоқчимиз. Сизнинг ҳам номзодингизни...

— Раҳмат, — деди Қудратилла устозини қучиб. — Бу менинг ягона орзуим эди.

Талабалик йиллари ортда қолди. Метро поездини ҳайдашга ошифта йигит биринчи иш кунини сира унутмайди. Ўша кунги бахтиёр дамлари ҳамон эсида. Гўё ҳамма йўловчилар янги машинистни диққат билан кузатишаётгандек туюлди унга. Бекатлар ҳам бир-бирига тез-тез уланиб кетди.

- 5 -

Ўшанда Амир Темур бекатида Ҳамид ака шогирдини қучоқ очиб кутиб олди. У шогирдини дил-дилдан табриклади, ишига омад тилади. Ўзи билан билим юртида таҳсил олган С. Эгамбердиев, Р. Одилов, В. Юровлар Қудратиллага бир даста анвойи гул ҳадя этдилар.

— Фонарь чироғи метро ҳайдовчисининг асосий иш қуроли. Йўлга чиқадиган метро таркибини қабул қилишдан аввал эринмай поездни техник назоратдан ўтказиш энг масъулиятли вазифа, — деб сўзида давом этади Қ. Мансуров. — Техник нуқсонлар ёзиладиган махсус журнални синчиклаб кўздан кечирган маъқул. Подшипниклар қизиши, бирорта электр қисм ёки ҳаво юрадиган қувурлар яхши ишламаслиги мумкин. Айниқса, тормоз қисмларини пишиқ ва пухта текшириб олиш жуда фойдали. Тасодифларнинг олдини олишда вагон ғилдираклари бақувват темир рельсга чиппа ёпишмоғи даркор.

— Қайси метро ҳайдовчисига ўхшашни истайсиз?

— Шавкат Аҳмедов, Анатолий Почуевларни фақат ишда эмас, ҳаётда ҳам ҳурмат қиламан. Ўз касбига меҳр қўйган бу инсонлар жуда оддий ва самимийдирлар. Эндиликда шогирдларим ҳам ана шу мураббийлар изидан боришяпти.

Биз бугун Тошкент метрополитенининг айрим фидокорлари ҳаёти ва баракали меҳнатлари билан сизларни қисқача таништирдик, холос. Аслида эса бу катта даргоҳда юзлаб ишлаб чиқариш илғорлари ўзларининг камтарона меҳнатлари, ажойиб фазилатлари билан камол топмоқдалар. Метро поездини бошқаришда ўзига хос ҳаёт мактабини яратаётган шунқорларга чин дилдан офаринлар айтгингиз келади.

Фаттоҳ АБДУРАҲИМОВ.

Шаҳримиздаги «Тола» ҳиссадорлик жамияти узоқ йиллардан бери пилладан ипак йигириб келади. Бу корхонада моҳир пиллакашлар қаторида 18 йилдан бери касбининг ҳақиқий эгасига айланган Мастура Ғофурова каби фидойи хотин-қизлар ишлайди.

СУРАТДА: М. Ғофурова ипак йигириш чоғида.

Рустам Шарипов олган сурат.

«Меҳнат» нашриётида «Иқтисодийислоҳот ва молия-кредит тизими» туркумидаги китобларни чоп этишга киришилди.

Китоб жавонингизга

ЮЗТА САВОЛГА ЖАВОБ

Бугунги кунда онгимизга ишбилармон, тадбиркор, пул, миллий валюта, банк, кредит, бюджет, солиқ каби тушунчалар борган сари кўпроқ сингиб бораяпти ва кундалик ҳаётимиздан ўз ўрнини топмоқда. Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар туфайли мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнларини ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш, хусусий мулк ҳамда тадбиркорлар манфаатларини ҳимоя қилиш борасида ижобий ютуқлар қўлга киритилаётир.

Истиқболли келажакка интилаётган мустақил республикамизнинг бир иқтисодий тизимдан иккинчисига кам моддий харажат сарф этган ҳолда, ижтимоий қийинчиликларсиз ўтишини таъминлаш, аввало, ўша жамиятда амал қилаётган банк тизими ва молия-кредит сиёсатига боғлиқ. «Меҳнат» нашриёти Тошкент Молия институти олимлари билан ҳамкорликда «Иқтисодий ислоҳот ва молия-кредит тизими»га оид китоблар туркумини чоп этишни ўзининг мавзулар режасига киритган эди. 25 китобдан иборат бўлган мазкур туркум савол-жавоб асосида тузилган бўлиб, уларда иқтисодий ислоҳотларни ривожлантириш тамойиллари, бу борада қабул қилинган фармон ва қарорлар, банклар билан бўладиган муносабатлар, солиқлар ва уларнинг ижроси хусусида сўз юритиш мўлжалланди. Шунингдек, ҳар бир китобдан ўрин олган тест саволларига жавоб бериш билан эгалланган иқтисодий билимлар даражасини синаб кўриш мумкин эди.

Мазкур туркумга кирган «Кредит: 100 савол ва жавоб» тўплами нашрдан чиқарилди. Таниқли иқтисодчи олимлар Ё. Абдуллаев ва Т. Бобоқулов томонидан тайёрланган ушбу тўпламда кредит тўғрисида умумий тушунчалар, кредитлаштириш, лизинг кредитлашнинг янги шакли сифатида, кредит механизми, кредитларнинг фоиз, ставкалари, кредит хавф-хатари ва уни бошқариш масалалари шарҳланади. Шунингдек, бозор иқтисоди шароитида кредитнинг роли хусусида тест саволлари ҳам берилган.

Шуни тан олиш лозимки, муҳим ўзгаришлар амалга оширилаётганлигига қарамасдан кредитлаштириш ва унда юзага келадиган кредит хавф-хатарини бошқариш билан боғлиқ муаммолар борасидаги масалалар шу пайтгача етарлича ёритилмаганди. Кредит муносабатларига оид айрим атамалар ва тушунчаларни талқин қилишга ягона ёндашув ва фикрлилик йўқлиги ҳам масалани мураккаблаштирарди. Шундай шароитда кредитнинг хилма-хил шакллари ва турлари хусусида тўлиқроқ маълумот берувчи махсус қўлланма ва дарсликлар бўлмаганлиги бу борада чуқурроқ билим берилишига тўсқинлик қилиб келади. «Кредит: 100 савол ва жавоб» китоби юқоридаги масалаларнинг моҳиятини англаб олишда кўмак беришига шак-шубҳа йўқ.

Яқин кунлар ичида иқтисодий масалалар билан қизиқувчиларга туркумга кирган «Пул: 100 савол ва жавоб», «Солиқ: 100 савол ва жавоб» китоблари тақдим этилади. Нашриётнинг 1997 йилги режасидан шу туркумдаги «Бозор иқтисодиёти», «Қимматли қоғозлар», «Иқтисодий таҳлил», «Миллий ҳисоблар тизими» ва бошқа тўпламларни чоп этиш ўрин олган.

Ислом УСМОНОВ.

Бундай олиб қараганда Элдўст аканинг ҳозирги фаолияти асосий касб-корига умуман тўғри келмайди. У киши ёшликдан таксопаркда ҳайдовчи, механик бўлиб ишлаган. Сидқидилдан қилган меҳнатлари эвазига дурустгина обрў орттирган, одамлар ҳурматини қозонган эди. Ишга меҳр қўйиш, уни ардоқлаш бўлса шунчалик-да. Аммо, инсон тақдирини олдиндан фол очиб бўлмаганидек, бирдан касбини ўзгартиришга тўғри келди.

Иш билганга минг танга

ЗАРУР МАҲСУЛОТ БОР, АММО...

— Тасодифан «Еврокраф» илмий-ишлаб чиқариш фирмаси олимлари Михаил Усов ва Михаил Борисовларга йўлиқдим-у, фикри-зикрим ўзгариб қолди, — деб эслайди Элдўст Аҳмедов. — Билишимча, улар ксеолит плиталари ишлаб чиқаришнинг арзон технологиясини билишар экан. Корхона очиш иштиёқи шунда пайдо бўлди. Аммо маблағ керак эди...

Иш билганга минг танга — дарров бизнес лойиҳаси тузилди, экспертларга топширилди. Уни қарангки, «Бизнес-фонд» йилига 35 фоиз миқдорида фойдадан тўлаш шарти билан уч йил муддатга 1,5 миллион сўм қарз берди.

Собир Раҳимов туманидаги Керамзит-бетон ишлаб чиқариш акционерлик жамиятига қарашли заводнинг ташландиқ биноси қайта таъмирланиб, цех қурилди ва бу жой ижарага олинди. Цех шаҳримизда топиладиган оддий кичик механизмлар ва ускуналар билан жиҳозланди. Баъзи жиҳозлар «қўлбола» қилиб Элдўст ака бошчилигида тайёрланди. Хуллас, ксеолит плиталари ишлаб чиқарила бошлади. У асосан ишлаб чиқариш чиқиндиларидан бўлиб, асосий компонентлар бешафит ва магкезия порошоклари ҳисобланади. Четдан фақат магнезия моддаси олиб келинади, қолган хом ашё ўзимизда чиқади. Бу плиталар енгил, турли рангли бўлишидан ташқари ёнмайди, чиримайди, Сабаби, ўтга, сувга ва катта зарбаларга бардошли қилиб тайёрланади. Ксеолит плитасининг яна бир яхши хусусиятлари аниқланган. Тиббиёт мутахассисларининг хулосасига кўра, ксеолит плитаси таркибидаги бешафит моддаси суяк касалликлари, таянч-ҳаракат аъзолари дардларига фойдалидир. Шунинг учун ҳам бешафит ванналаридан фойдаланиш тавсия этилади. Ксеолит плиталарини турли шаклларда оддий арра ёрдамида қирқиш мумкин. у ҳавони яхши ўтказувчан, экологик нуқтаи назаридан жуда тоза бинокорлик ашёсидир.

— Шундай бўлса-да, корхона олдида бир муаммо турибди — дейди Элдўст ака. — У ҳам бўлса, маҳсулотни сотиш ташвишлари. Гап шундаки, ксеолит плиталарини ҳозир кўпроқ тиббиёт ва шу каби бошқа бюджет муассасалари ишлатмоқдалар. Аммо тўловга келганда пул ўтказа олмаяптилар. Ахир корхонанинг ишлаб чиқариш билан боғлиқ ташвишлари етарли. Бир пайтлар ташландиқ ҳисобланган, ҳозирда эса энди-энди оёққа тураётган кичик корхона ишчилари меҳнати ва маблағи ҳисобига эпақага келтирилган бинонинг ҳар квадрат метрига 250 сўмдан ижара ҳақи тўланмоқда.

Тадбиркорлик бор жойда муаммолар бўлади. Аммо зарур имтиёз ва шароитлар ҳам керак. Арзимаган муаммолар туғдириш йўли билан очилаётган, энди иш бошлаган корхоналарни танг аҳволга солиб қўйиш ҳам мумкин. Аммо бузилган нарсани эртага осонлик билан қуриб бўлмайди. Ҳар бир тадбиркорлик қўллаб-қувватланиши зарур.

Баҳодир МАҲМУДОВ.

Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотларнинг бориши ўз вақтида ва атрофлича ёритилиши жаҳон ҳамжамияти, хорижий инвесторлар ҳамда Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилишдан манфаатдор бўлган барча шахслар ва ташкилотлар учун нақадар муҳимлигини англаган ҳолда Марказий Осиёда Иқтисодий Ислоҳотлар ва Ривожланиш Лойиҳаси халқаро ташкилоти ҳамда «Банкинформрейтинг» Ўзбекистон банклари уюшмасининг банклараро ахборот — рейтинг компанияси Интернет глобал тармоғида «Ўргимчак Тўри» — сервер ахборот тизими ташкил этиш мақсадида стратегик иттифоқ туздилар.

Янгиликдан хабарингиз борми?

«ЎРГИМЧАК ТЎРИ»ДАГИ МАЪЛУМОТЛАР

«Банкинформрейтинг» компанияси билан Марказий Осиёда Иқтисодий Ислоҳотлар ва Ривожланиш Лойиҳаси ташкил этган сервер Ўзбекистонда муваффақиятли ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотлар, банк тузилиши иқтисодиётнинг бошқа тармоқлари, республикадаги молиявий, иқтисодий ва бошқа янгиликлар тўғрисида маълумот беради. Чет эллик фойдаланувчилар учун мазкур серверниг инглизча версияси, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Республикаларидаги фойдаланувчилар учун эса рус тилидаги ўзгаришли информациялари яратилган. «Ўргимчак Тўри» — серверда қайд этиладиган маълумотлар фақат икки манбадан олинади. Бу оммавий ахборот материаллари бўйича шарҳлар ёхуд банклар, компаниялар ва бошқа ҳар қандай ташкилотлар ҳаммага маълум қилишни лозим топган маълумотлар ҳисобланади.

Сервердаги маълумотларни тез (атиги бир неча дақиқада) топиш учун уларга ҳаволалар — махсус ишлаб чиқилган сервер — навигаторлари жойлаштирилган.

Компьютер бозори ривожланиши билан Интернет глобал, яъни, жаҳон компьютер тармоғи ниҳоятда ривожланган. Ҳозирги кунда ундан 400 миллионга яқин киши фойдаланяпти. Бунинг устига мазкур рақам тўхтовсиз кўпайиб бормоқда. Унинг орасида банклар, йирик ва майда компаниялар, ҳатто хусусий шахслар ҳам бор. Он-лайн деб аталувчи Интернет айниқса оммалашган. Унинг ёрдамида саноқли сониялар ичида Он-лайнга эга ҳар қандай шахсий компьютер билан алоқа боғлаш мумкин. Жаҳон Ўргимчак Тўри Он-лайн Интернетининг энг катта фаол қисмини ташкил этадилар. Жаҳон Ўргимчак Тўри кўплаб саҳифалардан иборат бўлиб, уларда жуда хилма-хил мавзулардаги ахборотлар жойлаштирилган. Ҳозирда технология — Интернет тармоғининг энг тез ривожланаётган сегментидир. Ғарбий Европа, АҚШ, Россия ва ер куррасининг бошқа минтақаларидаги деярли барча мамлакатлар, банклар ва компаниялар ўз Ўргимчак Тўри серверларига эга. Уларда фаолиятнинг асосий турлари ва йўналишлари, ўз мамлакатлари иқтисодиётида қандай роль ўйнашлари тўғрисида ҳикоя қиладилар. Шунингдек, манзиллар, телефонлар ва бошқа кўплаб маълумотлар берилади.

«Силкнет» тармоғининг асосчиси бўлган Марказий Осиёда Иқтисодий Ислоҳотлар ва Ривожланиш Лойиҳаси Ўзбекистондаги таълим-тарбия ислоҳотларига ёрдам берилиши ҳамда инфратузилма ривожланишини техник жиҳатидан қўллаб-қувватланишини таъминлайди. Марказий Осиёда Иқтисодий Ислоҳотлар ва Ривожланиш Лойиҳаси Ўзбекистондаги турли ташкилотлар билан қуйидаги соҳаларда ҳамкорлик қилади: хайрия дастурлари ва ташкилотларни қўллаб-қувватлаш, телекоммуникациялар ва маориф ислоҳотларидир.

Ўзбекистон банклари уюшмаси таъсис этган «Банкинформрейтинг» ўз навбатида республикамиздаги дастлабки мустақил рейтинг компанияси ҳисобланади. У банк тизимини ривожлантириш ҳамда қўллаб-қувватлаш, банк тизими муаммоларини ҳал этиш, Ўзбекистон иқтисодиётининг барча иштирокчилари рейтингини баҳолаш билан боглиқ турли тизимларни ишлаб чиқиш ва амалда қўлланишини ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

Озод ХАЛИЛОВ.

Билмам қанча умрим қолди менга аёнмас,
Бир киприк қоққанчалик эслашса майли.
Фойдам тегса қатра, юрт бўлса обод,
Сўнгра азобда ўтсам ҳам майли.
(МЕТИН).

Ажаб савдолар

МУҚАДДАС ЖОЙМИ ЁКИ ЧИҚИНДИХОНА?

Бу кўҳна Туркистон не-не замону зўравонларни кўрмади дейсиз. Унинг бағрида қанчадан-қанча улуғ зотларнинг ҳоки пойлари бор. Бу буюк инсонларнинг номлари ҳали-ҳануз тилларда достон, қабрлари зиёратгоҳларга айланиб, эл эътиборидадир. Турони заминда тарбияланган, ақл-заковатда улуғ бўлган зотлар Аллоҳнинг каломини, пайғамбарларимиз суннатларини бутун дунёга танитдилар. Шу сабаб Аллоҳ Қуръони Каримни арабларга инъом этиб, унинг маъносини чақишни, тафсирлар этишни Турон ўлкаси олиму фозилларига юклаган бўлса не ажаб.

Тарихни ўзгартириб бўлмас ва бекордан-бекорга масканлар номи, шахслар номи тарихда қолмас. Шундайлардан бири Қўйлиқ отадир. Бу инсоннинг қабри шаҳримизнинг Бектемир туманидан ўтган қадимги Фарғона йўлининг чеккасидадир. Ҳозир ушбу жойлар Қўйлиқ даҳаси ҳисобланиб, Қўйлиқ ота қабри ёнгинасида «Қўйлиқ» бозори ҳам қад ростлаган. Бу бозорда савдо қилувчилар ва шу атрофда яшовчилардан «Қўйлиқ ота» ким? деб сўраганимизда бирон киши аниқ жавоб қайтаролмади. Бинобарин, бизининг ўзимиз ҳам Шайх Ҳофиз Қўйлиқ ота тўғрисида етарлича маълумотга эга эмас эдик. Шу сабаб бир неча масъул ташкилот ва идораларга учрашдик. Сўнгра Ўзбекистон давлат ёдгорликларни сақлаш бошқармасидан аниқ мазмунда жавоб олдик.

Фарғона водийси орқали ўтган қадимий Буюк ипак йўлининг Чирчиқ дарёсидаги табиий кечуви яқинида вужудга келган бекатнинг иқтисодий таъсири натижасида Қўйлиқ мавзеси барқарор ривожланиб борди.

Мавзенинг асосий аҳолиси деҳқончилик билан шуғулланишган бўлиб, шу билан бир қаторда чорвачиликни ҳам ривожлантириб борганликлари тарихий манбаларда қайд этиб ўтилган. Қолаверса Тошкентдан бир манзил узоқликда жойлашган бу кечувнинг савдо-сотиқ соҳасида ҳам аҳамияти катта эди.

Ривоят қилишларича, биринчи қавлда Ҳазрати Хожа Аҳмад Яссавий авлодига тегишли бўлган, Самарқанд қозикалонининг ўғли Ҳофиз Қўйлиқий XV—XVI асрда яшаб ўтган.

Мана шу мавзела истиқомат қилиб, ҳамма вақт халқ орасида оламларга тўғрилик ва эзгулик каби неъматларни тарғиб этиб келган Ҳофиз Қўйлиқий аҳоли орасида катта иззат-ҳурматга сазовор бўлганлар.

Чорвачиликни яхши билганлиги ва қўйларининг сони кўп бўлиб, уларнинг миқдори тез ортиб бориши, мавзе чорвачилиги ривожланишида муҳим ўрин тутган. Чорвачиликда кўрсатган мўъжизалари, яъни қўйларининг сони қисқа муддат ичида ортиб бориши мавзе аҳолиси орасида унинг авлиё сифатида шуҳрат қозонишига сабаб бўлган.

Қурилиш давридаги қазилмалардаги ва ернинг кесимларидан топилган археологик топилмалар — маиший ва қурилиш ашёлари, сирланган сопол синиқлари ва суяк қолдиқлари мутахассисларга кўрсатилганда улар бу ердаги маданий қатламлар X—XVI асрларга оид деб хулоса чиқардилар.

Мана шу ердаги қабристонда мавжуд бўлган «Авлиё Қўйлиқ ота»нинг қабри бир неча асрлардан бери кишилар ҳурмат билан зиёрат қилиб келган жойлари бўлган.

1948-54 йилларда қабристоннинг бир қисми бузилиб, қурилишлар олиб борилган ва йўл ўтказилган эди. Қўйлиқ отанинг қабри ҳам бузилиши керак бўлган қисмда эди. Маҳаллий халқ иззат-ҳурмат билан авлиёнинг ҳокини қабристоннинг бошқа қисми (ҳозирги ўрни)га кўчирдилар ва унинг устига мўъжазгина мақбара қурдилар.

1994 йил меъмор К. Юсупов лойиҳаси билан Қўйлиқ ота мақбараси қайта қурилди. Мақбара ҳозирги кунда ҳам ўткинчи ва йўловчилар учун ҳурматли зиёратгоҳ бўлиб келмоқда.

Энди Қўйлиқ ота зиёратгоҳи ҳақида яна бир оғиз гап. Зиёратгоҳнинг шундай ёнгинасида кўркам бозор, бу ёнида кенг ва текис Фарғона йўли, орқа томонида машиналар сақланадиган жой ва кўчалар бир-бирига номутаносиб равишда боғланиб кетган. Қай кўз билан қарамангки, мақбара атрофи ахлатхона ва яна қабрларнинг шундоқ устига тош тўкилиб, текисланаётган машиналар сақлаш жойини кўрасиз. Энг ачинарлиси, зиёратгоҳнинг шундоққина биқинида спиртли ичимликлар сотилаётгани барча-барчанинг таъбини хиралаштиради. Наҳотки, мен инсонман деганлар шундай кўра-била туриб, пул орқасидан қувиб ўз қадриятлари, маънавиятлари бўлмиш ота-боболарнинг табаррук ҳоки-пойларини оёқ ости қилсалар. Ахир, ўтмишсиз нурли келажак бўлмаслигини ҳаммамиз яхши биламизку.

Зиёратгоҳни бир кунда қанчадан-қанча халқ зиёрат қилади. Зиёратгоҳга зиёратчилардан тушган пуллар эвазига мақбара ён-атрофини ободонлаштириб, сувлар чиқариб, боғ бунёд қилинса айни муддао бўлмайдими? Бундай ишларга бош-қош бўлган мутасаддиларнинг ҳам савобга доҳил бўлишлари сир эмаску. Қолаверса шаҳримизнинг шундоққина кираверишжойида бунёд этилган хушманзара Қўйлиқ ота зиёратгоҳи пойтахт меҳмонларининг ҳам кўнглига ажиб бир илиқлик бахш этган бўларди.

Очил ҲАЗРАТОВ,
Аҳрорхон АРЗАМХЎЖАЕВ.

ТАБИАТ ва ИНСОН

№ 61

Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг саҳифаси

Тошкент кундан-кунга, йилдан-йилга яхшиланиб, янгиланиб бормоқда. Айниқса бу ўзгаришлар мустақиллигимизнинг беш йиллиги тантаналарида яққол кўзга ташланди.

Шаҳримиз — фахримиз

ОЗОДА, КЎРКАМ БЎЛСИН

Биридан-бири гўзал бинолар, хиёбонлар, кенг ва равон кўчалар шаҳримиз ҳуснига ҳусн қўшди. Буларнинг барчаси қувончимизга қувонч қўшади. Дилимизда севинч туйғуларини уйғотади...

Куз одатда олтин деган сифатлаш билан ардоқланади. Лекин бу тилло ранг фасл Тошкентимизга қувонч билан бирга озмунча ташвиш ҳам олиб келмайди. Кўчада, ариқда уюлиб ётган хазонларни кўрган кишининг таъби хира бўлиши турган гап. «Инсофли» одамлар уни ёқиб юборсалар, баъзи бирлари эса хазонлар хирмонининг баланд бўлиб уюлишига катта ҳисса қўшадилар.

Шаҳримизда ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ва тозалаш бўйича икки ойлик давом этмоқда. Шу муносабат билан назоратчиларимиз туман ободонлаштириш бошқармаси ходимлари билан ҳамкорликда шаҳримизнинг ҳар бир туманида бўлиб, у ердаги санитария аҳволини кўздан кечирдилар. Ушбу ўзига хос рейд бизни қувонтиргани йўқ. Тўғри, барча серқатнов кўчалар юзида тартиб, озодагарчилик мавжуд. Лекин даҳаларнинг ичида, маҳаллаларда тамоман бошқача манзарага дуч келдик. Уюм-уюм ахлатлар, хазонлар, дарахтларнинг буталган шохлари киши кўзига жуда хунук кўринар экан.

Юнусобод туманини кўздан кечирганимизда бетон ариқлардаги жамики чиқиндилар тозаланаётганига гувоҳ бўлдик. Худди шундай йўлкалар ҳам топтоза эди. Шунга қарамасдан 98-мактаб атрофида иккита катта чиқинди уюмини кўрдик. Чиқиндилар тутарди. Чиқинди соладиган темир қутилар эса тўнтарилганча ётарди. Бу ерда япроқлар беармон ёқилгани кўриниб турарди. Худди шундай «ТошГРЭСқурилиш»га қарашли 2-болалар боғчаси, Темур Малик кўчасида жойлашган 6-ошхонадаги аҳвол мактабдагидан яхши эмасди. Болалар боғчаси мудираси Галина Митина 600 сўм, ошхонанинг ошпази 300 сўм жаримага тортилди.

Навоий кўчасидаги ярмарка дўконлари орқасида ташландиқ қурилиш ҳандаги борлиги аниқланди. Ҳозир шу ҳандаққа яқин атрофдаги дўконлар, бузилган бинолар ўзларининг чиқиндиларини ташлаб тўлдирмоқдалар. Ҳандақ ҳамда унинг атрофидаги ер ихтиёрсиз суратда ахлатхонага айланган. Бу ердан ҳамма нарсани — маиший, савдо чиқиндиларини топиш мумкин. Бу ерда айниқса, жуда ҳам кўплаб хазонлар тўпланиб қолган. Айрим ҳолларда тутаб-тутаб барчанинг жонига тегади.

Сергели туманида ҳам суғориш ариқларини, марказий кўчаларни тозалаш кўнгилдагидек олиб борилмоқда. Лекин шох-шаббаларни, хазонларни ахлатхонага олиб бориб ёқиш ҳоллари ҳали ҳам давом этмоқда. «Сергели-2» даҳасида уч жойда уюлиб ётган саноат чиқиндиларини кўрдик. Биронта одам шу ер ахлат ташлайдиган жойми деб ўйлаётганига ишонгимиз келмайди.

5-уйдаги майдончада иккита ахлат ташлайдиган катта темир қути ўрнатилган. Улар биз текширув ўтказган пайтда бўм-бўш эди. Лекин яқин жойда чиқиндилар сероб эди: маиший дейсизми, қурилиш дейсизми, шох-шабба дейсизми, синган идиш-товоқлар дейсизми, бўшаган бўёқ идишлари дейсизми, пўчоқлар дейсизми, барча-барчаси бисёр эди. Булар хунук манзара кашф этиши билан бирга атрофга юқумли касаллик тарқатиши ҳам мумкин эди.

Пайдо бўлган ахлат уюмлари одамларимизнинг лоқайдлигидан, бепарволигидан, яна ҳам тўғрироғи ўзи яшаб турган жойларни яхши кўрмаслигидан деб ўйлаймиз.

Биз туманларни айланганда шундай манзараларга кўп марта дуч келдик. Тегишли чоралар кўрдик. Маслаҳатлар бердик. Текширув давомида кўпгина жойлардаги ахлат уюмлари йўқотилди.

Шаҳримизни ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, унинг санитария ҳолатини яхшилаш икки ойлиги давом этмоқда. Биз икки ой эмас, ўн икки ой — йил бўйи шаҳримизнинг озода, кўркам бўлишига қайғуришимиз керак.

Дилдора СУЛТОНОВА,
Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг назоратчиси.

Сўлим гўшалар

БОЛАЖОНЛАРНИНГ СЕВИМЛИ ЖОЙИ

Буюк шоир Навоий номи билан аталадиган кўчада саф тортган савдо растасининг шундоққина орқасида улкан чархпалак кўзга ташланади. Ўрганмаган одамга у дастлаб ғалати кўринади. Билганларнинг эса юрагига қувонч солиши табиий. Сабаби айнан ўша ерда болажонларимизнинг севимли ўйинхонаси, Оймома боғи жойлашган.

Боғ 1985 йилда ташкил топган. Дастлаб унинг ўрнида Чехословакиянинг «Лунапарк» деб номланган турли-туман аттракционлари жойлашганди. Боғ борган сари гавжумлашиб борди. Турли-туман дарахтлар экилди. Аттракцион майдонлари текисланиб, тартибга келтирилди, асфальтланди. 1988 йилдан эса Тошкент шаҳар ижроия қўмитасининг қарорига биноан мустақил оромгоҳ сифатида иш юрита бошлади.

Бугунга келиб, Оймома боғнинг ҳудуди салкам 3,5 гектарни ташкил этади. У ердаги гулларнинг, буталарнинг санаб адоғига етолмайсиз. Кўм-кўк майсалар кўрган кўзга ором беради.

Оймома боғда ўн хил аттракцион мунтазам ишлаб туради. Ёз ойларида бу ердаги яшилликни кўриб ҳавасингиз келади. У ердан янграб турадиган дилрабо қўшиқлар, куйлар ҳамманинг диққатини ўзига тортиши табиий. Шайхонтоҳур туманига кўрк бериб турган Оймома боққа марҳамат қилинг.

Ким ФАТТОҲОВ,
Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг назоратчиси.

Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш муаммолари қанчалар мураккаблашиб бораётгани бугун барчага аён. Дунёнинг барча минтақаларида экологик танглик вужудга келаётганлиги ҳақида ташвишли хабарларни эшитяпмиз.

Экологик таълим

БИРИНЧИ ҚАДАМЛАР

Зарарли моддалар билан тўлиб-тошган ҳаво, чиқиндилар билан ифлосланган ер, сув, кўп жойларда умуман яроқсиз ҳолга келиб қолгани ҳам сир эмас. Бунинг устига йил сайин сони ортиб бораётган жаҳон аҳолисини боқиш, кийинтириш, бошпана қуриш учун саноатни, ишлаб чиқаришнинг барча турларини ривожлантириш талаб этилади. Саноат ривожлангани сари чиқиндилар ҳам шунча кўпаяди. Хуллас атроф-муҳитнинг мусаффолиги учун кураш инсониятнинг эртанги соғлом умри учун курашдан иборат бўлиб қолди.

Кейинги пайтларгача экологик таълимга етарли эътибор бермасдан келинди. Ваҳоланки, экологик маданият, бу йўлдаги аниқ мақсадларга йўналтирилган ишлар табиатга, табиий бойликларга ақлидрок билан ёндошиш, уни тежаб-тергаб сарфлашга етарли омил яратган бўлар эди.

Ҳечдан кўра кеч яхши. Ҳозир атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масаласини болаларга мактаб партасиданоқ сингдириш учун катта ишлар олиб борилмоқда.

Қадимдан халқимиз табиатсевар, озодапарвар халқ саналади. Саҳар туриб эшик таги — хақрағa супуриб-сидирилган, сувлар сепилган. Ҳар бир ҳовлида райҳонлар, қўқонгуллар, атиргуллар барқ уриб очилиб турган. Сувга ифлос нарсалар ташланмаган. Биронта табиатга ҳилоф одатли одам учраб қолса кўпчилик ўртага олиб изза қилган. Токи, бу ишини шу одам қайта такрорламасин. Бўлмаса илгари қўша-қўша мактаблар бўлмаган. Бор бўлса ҳам табиатшунослик дарслари ўқитилмаган. Фақаттина ота-боболаримиз табиат ноз-неъматларини яратувчи она эканлигини яхши билишган, иззат-ҳурматини жойига қўйишган.

Ҳозирги авлод ана ўша ота-боболарнинг расм-русумларини билармикин? Ҳар биримиз ўз фарзандларимизни табиатга муҳаббатли қилиб ўстирсак махсус экологик билимларни беришимиз зарур бўлармиди? Бугун шаҳримиздаги кўпгина мактабларда ана шундай дарслар олиб борилмоқда.

Экологик таълим-тарбия энг аввало ҳар бир одамни оламнинг яратувчиси, унинг бойликларига бойлик қўшувчи фидойи бўлиб етишишига йўналтирилиши керак. Бунинг учун болаларни энг ёшлик пайтиданоқ табиат бағридан ажралмай ўсишини таъминлаш керак. Ана шундагина ҳар бир бола атроф-муҳитга муҳаббат кўзи билан қарайдиган, ҳар бир ўсимликни, ниҳолни, дарахтни авайлайдиган бўлиб улғаяди. Оддийгина уй ҳайвонларини боқиш болаларда раҳмдилликни юзага келтиради. Уни ўраб турган оламга мурувватли муносабатда бўлишига ёрдам беради.

Шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси экологик таълим-тарбиянинг самарали бўлишига ҳар тарафлама эътибор қаратмоқда. Ҳамза туманидаги 255-, Акмал Икромов туманидаги 306- ва Сергели туманидаги 305-мактабларда экологик таълим анчагина яхши йўлга қўйилган. Бу мактабларда қўмитамизнинг масъул ходимлари ҳафта сайин бўлишиб, ўқувчилар билан суҳбатлар ўтказадилар. Болаларни корхоналарга, муассасаларга, шаҳримиздаги энг сўлим гўшаларга экскурсияга олиб борадилар. Гулларни, ниҳолларни парваришлашни ўргатадилар.

Ушбу дарсларнинг самараси чакки бўлаётгани йўқ. Болалар мактабларда, мактабдан ташқари жойларда табиатнинг чинакам ёш посбонларига айланмоқдалар. Ўзлари эккан кўчатларни айланиб-ўргилиб парвариш қилмоқдалар. Бундан анча олдин эса бундай ҳолатларни кузатиш мумкин эмасди.

Ниятимиз шаҳримиздаги барча мактабларда экологик таълим-тарбия дарсларини йўлга қўйишдир. Мана шундагина келгусида она табиатимизнинг чинакам жонкуярлари камолга етади.

Назира ЁҚУБОВА,
Турсун АБДУЛЛАЕВ.

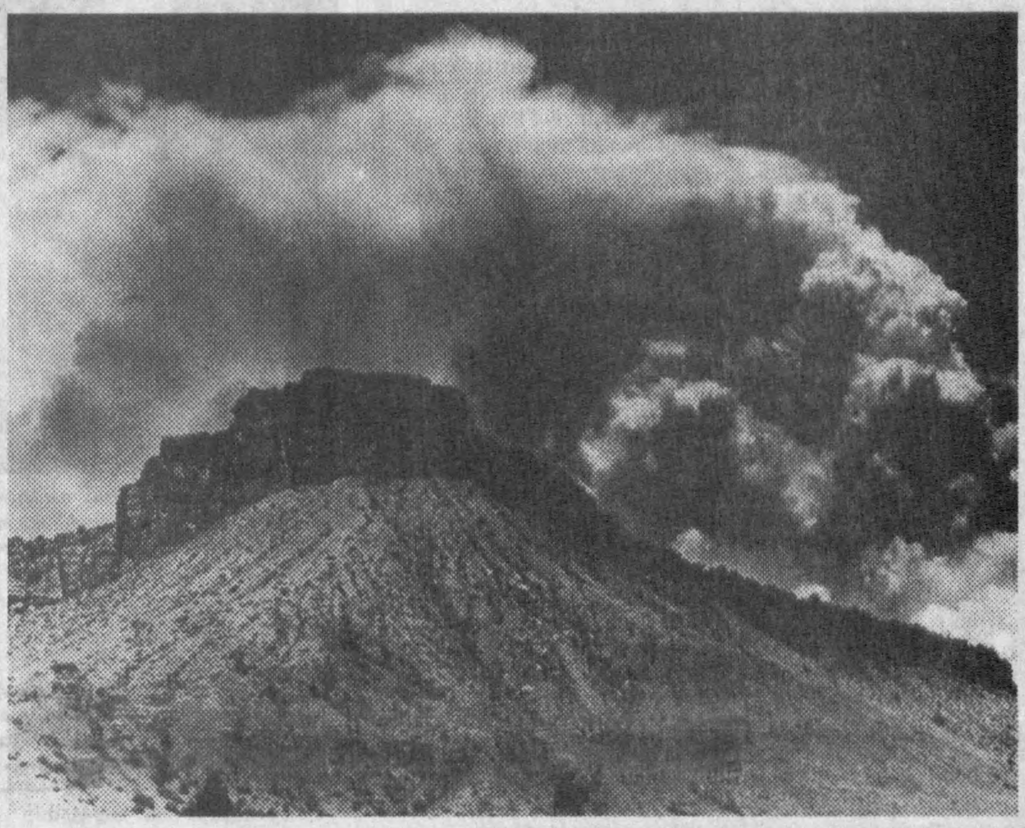

Тўда-тўда булутлар тоғ бошини қоплаб олмоқда. Сал вақт ўтади-ю тоғу тошларнинг, қирларнинг, майсаларнинг гардини ювиб шўх ёмғир шивалайди.

Мен бу кишини анча олдин кўргандим. Анҳор соҳилидаги қуюқ дарахтзорда табиат гўзалликларига маҳлиё бўлиб турсам, формали бир киши келиб рўпарамда тўхтади.

Жонкуярларимиз

БОҒЛАР ОШИҒИ

— Дарахтга суяниб, унинг салқинида туриш қандай яхши-а? — деди у кулимсираб.

— Яхши, — дедим унга бошдан-оёқ разм солиб, — дарахтлар ахир табиатнинг ўпкаси-ку!

— Э, ўлманг! — деди у, — мен ҳам шуни айтаман-да. Шаҳримиз дарахтларга бурканиб, яшнаб турса бунинг нимаси ёмон ахир!

Сўнг куйиб-пишиб дарахтни ўзбошимчалик билан кесганлар ҳақида сўзлаб кетди.

Энди бўлса шу киши ҳақида ёзаяпман. У шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг назоратчиси Ким Фаттоҳов. 1993 йилдан бери кўкаламзорлар ва ҳайвонотларни муҳофаза қилиш бўлимида меҳнат қилади.

Ким Мазидович Фаттоҳов 1967 йилда Абу Райҳон Беруний номидаги Тошкент политехника институтининг геология-қидирув факультетини тамомлади. Шундан кейин 21 йил давомида Қашқадарё геология-минерология қидирув экспедициясида геологик тасвирга олиш муҳандиси бўлиб ишлади.

— Ўша йиллари, — деб эслайди Ким Фаттоҳов, — бутун умрим табиат қўйнида ўтарди. Айниқса баҳорда қирлар, адирлар, тоғ этаклари, яйловлар бениҳоя кўркам бўлиб кетарди. Осмон тўла паррандалар чуғурлаб қанот қоқишарди. Ерда эса беҳисоб майда жониворлар. Қилаётган ишимиз халқ фаровонлиги учун эди албатта. Лекин энди ўйлаб кўрсам табиатга ўшанда беҳад озор етказган эканмиз.

Саҳарлари соатлаб тоғларга маҳлиё бўлиб ўтирардим. Қишлоқлардаги манзаралар, зилол сувлар, меҳрибон одамлар... Ўшанда англаб етгандим, инсон ва табиат битта, уйғун бўлиши кераклигини. Инсон табиат фарзанди, табиат жаллоди эмас.

Шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасида ишлар экан Ким Фаттоҳов дарахтлар, яшилликлар, энг аввало соғлиқ, узоқ умр гарови эканлигини барчага баробар уқтирарди. Ҳатто тортишиб бўлса ҳам лоақал бир туп дарахтни омон сақлаб қоларди.

— Ким Фаттоҳов ўз ишини яхши биладиган мутахассислардан, — деб ҳикоя қилади қўмита раиси Юсуф Ражабов. — Назоратчимиз абжир, билимдон, энг муҳими фидойи одам. У бирон корхонага, шахсга бекорга жарима солмайди. Дастлаб қилган иши, яъни дарахтни берухсат кесиши, майсазорларни топташи ва ҳоказолар табиатга қарши қилинган иш эканлигини тушунтиради. То корхона раҳбари ёки табиатга озор етказган киши қилган ишидан пушаймон бўлмагунча «тарбиявий дарс» олиб боради. Айни пайтда қўмитамиз назоратчисининг иши ҳам шундан иборат: ҳам тушунтириш, ҳам жазолаш.

Ким Фаттоҳовнинг хонасига кирганимда хона деворидаги қоғоз халтачаларга солиниб, тартиб билан ёпиштириб қўйилган баргларга, шохчалар, меваларга кўзим тушди.

— Булар нима? — сўрадим, — гербарийми?

— Гербарий деса ҳам бўлади, — тушунтирди Ким Фаттоҳов, — кўпчилиги шаҳримизда ўсадиган дарахтлар намуналари. Баъзилари йўқолиб кетди.

— Бор нарса йўқ бўлади-да, — луқма ташладим.

— Э, йўқ, табиат масаласида бундай бўлиши керак эмас. Йўқ қилиш эмас, кўпайтириш, бойитиш керак. Мана шаҳримиздаги истироҳат боғларини олинг. У ердаги битта дарахт кесилса, ўрни дарров билинади. Сабаби, ҳар битта дарахт, ўсимлик, гул-гиёҳ табиат фарзанди. Фарзанднинг йўқ бўлишини қайси она истайди? Табиат ҳам шундай. Бағрим тўлсин дейди. Ҳувилласин, бўм-бўш бўлсин демайди. Одамлар эса билиб туриб уни пайҳон қилади.

— Шаҳримиздаги боғларни биласизми?

— Беш қўлимдай. Качон биринчи ниҳол экилган, неча хил дов-дарахт бор, майдони қанча — тушимда сўрасангиз ҳам айтиб бераман. Касбимиз шунақа.

— Лекин инсон кўнгли ҳам нозикда.

— Албатта! Шунинг учун назоратчи ўз ишини пухта билиши, билимла қуролланган бўлиши керак. Кимлигидан қатъи назар, табиатни муҳофаза қилиш ҳақидаги қонун барчага баробар эканлигини айбдорларга уқтираман, бебошлик, ўзбошимчалик ниmаларга олиб келишини тушунтираман. Жарима тўловчи қилган ишидан хижолат бўлади. Шу одам қайтиб қўмитамиз билан бемаслаҳат иш қилмайди.

Ким Фаттоҳов шаҳримизнинг яшил олами тўғрисидаги қизиқарли мақолалари билан «Оқшом» газеталаримизда ҳам фаол қатнашиб туради. Айниқса шаҳримиз боғлари ҳақидаги туркум мақолалари оқшомхонларда катта қизиқиш уйғотди.

Бу сафар ҳам хайрлашар экан, Ким Мазидович қўлимга бир варақ қоғоз тутқазди. Қарасам «Оймома боғ» ҳақидаги мақола экан.

«Табиатнинг шундай жонкуярлари кўп бўлса қанийди» деб кўнглимдан ўтказдим.

Ғолиб МИРЗО.

Тошкентни беш йил муқаддам кўрган одам бугун таний олмай қолса ажаб эмас. Чунки мустақиллик, истиқлол туфайли Тошкентимиз тасаввур қилиб бўлмайдиган даражада ўзгариб кетди. Хассос шоиримиз Мақсуд Шайхзода ҳаёт бўлганда, янги «Тошкентнома» битиши турган гап эди. Осмонўпар бинолару кенг ва равон кўчалар дунёнинг мана ман деган шаҳарлари билан баҳс бойлашишга тайёр.

Мулоҳаза

ҚАНИ ЭНДИ РЎЁБГА ЧИҚСА

Айниқса, янги кўчалар шаҳримиз чиройига ўзгача ҳусн қўшган. Шаҳримизнинг Эски Жўва майдони Ғафур Ғулом метро бекати оралиғида жойлашган боққа Абдулла Қодирий номи берилди. Бу албатта қувончли ҳодиса. Лекин боғни айланган кишининг таассуротлари... Келинг, яхшиси бир бошдан бошлай қолай.

Боғ дарвозаси олдида доимо боғда ишлаш учун таклиф қилувчи эълон осиғлиқ туради. Эълонларнинг аксарияти боғбон кераклиги ҳақида. Боғнинг ичига кирамиз... Ҳувиллаб ётибди. Деярли ҳеч ким йўқ. Кўнгилочар ўйинлар ишламайди. Ёлғон бўлмасин, автодромда иккита бола электр машиналарни миниб ўйнаяпти. Яна ичкарироқ юрамиз. Чойхонада тўрт-беш киши кўзга ташланади. Хайрият, яхшиям палов бор, ошхўрлар бор — чойхона гавжум. Яна бироз юрсангиз боғ тугайди. На девор бор, на чегара.

Бир ҳафта бурун эски «Ғалаба» боғига боргандим. «Кўнгил очиш боғи» деб ном беришибди. Номига яраша куз охири, қиш арафаси бўлса ҳам одам гавжум. Турли аттракционлар ишлаб турибди. Тошкентнинг бошқа боғларида бўлмаган «Дор йўли», «Бумеранг», «Саккиз оёқ», «Африкага сафар» ва ниҳоят «Даҳшат қалъаси».

Икки боғ, икки ҳолат. Эҳтимол, буюк ёзувчимиз номи билан аталувчи боғ маъмурияти ҳам эзгу ниятлар билан яшаётгандирлар.

Ҳар ҳолда боғнинг аҳволи ўтган йили ҳам яхши эмасди, бу йил ҳам ўзгармаган. Халқимиз қалбидан мустаҳкам жой олган, миллионлаб китобхонларни асир этган Абдулла Қодирий номига қўйилган боғ ҳар томонлама энг кўркам, энг гўзал ва энг гавжум бўлмоғи лозим.

Боғ билан цирк орқасидаги дарахтлар оралиғида катта майдон бир неча йилдан буён бўш ётибди. Агар шу жой ҳам боққа қўшилса, чор тарафига дарвоза қилинса, анча кенгайиши аниқ.

Ўша ерда боғни яшнатиш ҳақидаги айрим фикрлар туғилди. Чунончи, боғнинг келажакдаги ҳолати, жойлашиши бўйича танлов ўтказиш, бу танловга ватанимизнинг энг етук меъморларини, ҳатто чет эллардан мутахассисларни таклиф қилиш, энг яхши лойиҳаларни ажратиб олиш лозим.

Ана шу лойиҳада буюк сўз устасининг улуғвор ҳайкали, шарқона услубдаги дарвозалар, миллий руҳдаги мевазорлар барпо қилинса. Шу билан бирга ҳар бир боғнинг белгиси — улкан чархпалак, осма трамвай ёки дор йўли ташкил этилса. Бошқа боғлардан фарқли ўлароқ манзарали дарахтларгина эмас, кўпроқ мевали дарахтлар айниқса, шафтоли, олма, нок, шунингдек, узум, анжир, анорлар ўстирилса, ўзининг миришкор боғбонлиги билан ном қозонган адибимиз руҳи шод бўлиши аниқ.

Бир пайтлар адибнинг набираси Шеркон Қодирий билан суҳбатимизда ёзувчи уй-музейи Самарқанд дарвозадаги ҳовлида очилса, кўпгина оилаларга малол келишини айтган эди. Музейни шу боғда ташкил этилса мақсадга мувофиқ бўларди.

Отабек ёки Анвар номидаги чойхона, Кумуш ёки Раъно номидаги гўзаллик салони ёки бахт уйи, никоҳ тантаналари ўтказиш жойи, Юсуфбек ҳожи номидаги оталар чойхонаси, «Калвак махзум» номли кулгихона, «Тошпўлат тажанг» номли аския, пайров айтиладиган жой, шахмат тахталари бўлса нур устига аъло нур.

Гапирсак гап кўп. Умуман, ҳақиқий миллий боғ, шаҳарликларнинг, меҳмонларнинг қишин-ёзин, кеча-кундуз ташриф буюрадиган кўнгил очиш масканигина эмас, маънавият, маърифат, миллий руҳ, миллий ғурур, фахр боғи бўлиши керак. Албатта, бундай эзгу ишга бутун ватанимиздаги адабиёт ихлосмандларини, қалби сахий ишбилармонларни, чет элдаги тадбиркор ватандошларимизни таклиф этиш зарур.

Адабий кечалар, учрашувлар, шеърхонлик, янги асарлар муҳокамаси шу боғда ўтказилиб турилса, Тошкентга келган ҳар бир меҳмон бир кўрмай, бир кирмай кетса, армон қилса.

Кимдир бу фикрларимга қўшилмас, ҳозирги иқтисодий шароитда кўнгил очиш боғига нима бор, деб. Лекин келажаги буюк давлатнинг пойдевори бугун қурилаётганини, буюк халқ буюк орзу-ниятлар, буюк интилишлар билан яшашини унутмаслигимиз даркор.

Мен бир адабиёт ихлосманди сифатида Абдулла Қодирий боғидан ўта туриб ана шуларни хаёлимдан ўтказдим. Қани эди бу мулоҳазаларим, орзуларим яқин йилларда ҳақиқатга айланса, рўёбга чиқса...

Мўминжон СУЛАЙМОНОВ.

Шеърий лаҳзалар

ЭТАР МАҲЛИЁ

Она қишлоғим эрур
Қизғалдоқ.
Доим меҳри ила менга
Очар қучоқ.
Дарахтлари адл ўсган
қоматдор!
Она қишлоқ сендек
кўркам
Қайда бор!
Шивирлайди ел эсганда
Япроқлар.
Ел ҳам ҳатто,
гул-гиёҳни
Ардоқлар.
Юрагимга ёқилгандайин
Чироқ
Қишлоғимга
ташлагайман
Мен нигоҳ.
Уфқ билан бўй талашар
Она Ер.
Сўз топилмас бир
манзара
Келиб кўр.
Майин шамол эсар
Чотқол
томондан
Қўй-қўзилар маърашади
Ўтлоқда.
Биқир-биқир қўшиқ айтиб,
Шўх, қувноқ,
Қайнаб ётар қишин-ёзин
Ойбулоқ.
Ҳасанбойнинг ариғидан
ичиб сув.
Чаман атроф,
сўлим гўёки
Оққув.
Қизғалдоқлар қоплаб
дала-қирларни.
Селпинишиб ўйнатади
дилларни.
Қаноти-ла ерни силар
Қалдирғоч.
Назаримда дер: она ер,
Бағринг оч.
Бу манзара этар
масту
Маҳлиё
Дилим сайрар худди
Булбулигўё:
Она қишлоқ ҳар доимо
Омон бўл.
Яшна, яшна, гуллар
каби
Осмон бўл!

Темур УБАЙДУЛЛО.

Текширишда аниқланди

ЖАРИМАНИ ХОҲЛАСАНГИЗ ТЎЛАЙВЕРИНГ

Ўтган ойда қўмитамиз назоратчилари томонидан 45 марта ҳаво муҳофазаси, 50 марта сув муаммоларига бағишланган текширишлар бўлиб ўтди. Корхоналардаги ҳақиқий аҳвол назардан ўтказилди.

Олдиндан шуни айтиб ўтишимиз лозимки, барча жарима тўлашга назаримизда олдиндан тайёрланиб қўйганга ўхшарди.

Эътибор беринг-а:

Юнусобод туманидаги «Автойўлмехбаза» директори И. Сиддиқов ўз вақтида чиқинди ва хазонларни олиб кетмагани учун 550 сўм;

40-боғча мудираси Д. Бобохонова саноат, маиший чиқиндиларни ортаётганда табиатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузгани учун 550 сўм;

Мирзо Улуғбек туманидаги 7-автокорхона бошлиғи Р. Мамажонов ҳудудда ахлат ва баргларни ёққани учун 600 сўм;

«Бешқайрағоч — 2» қозонхонаси устаси Т. Баҳромов қозонхона ҳудудидаги хазонларни тўплаб, ёққани учун 550 сўм;

«Ўзиргидромаш» заводи директор ўринбосари Ю. Свистов завод ҳудудига сочилиб ётган маиший чиқиндиларни бартараф этишга етарли эътибор бермагани учун 1000 сўм;

«Алес» фирмаси директори Брейтман битумни очиқ ҳаводаги оловда эриттани учун 550 сўм;

Чилонзор туманидаги 12-автокорхона директори А. Шерматов ҳавони зарарли моддалар билан битум ёқиш оқибатида қаттиқ ифлослантиргани учун 1650 сўм;

«Агроқурилишмеханизатор» фирмасининг прораби З. Ҳакимов битумни очиқ ҳавода ёқиб ифлослантиргани учун 1650 сўм;

«Сиёвуш» шахсий фирмасининг бригадири А. Муҳитдинов ҳам худди шу қилмиши учун 550 сўм;

«Равшан» очиқ турдаги акционерлик жамияти бош муҳандиси А. Айриев атроф-муҳитни қайта тиклашда зарур чора-тадбирларни кўрмагани учун 1650 сўм;

«Сабаржат» фирмасининг директори А. Файзиев ҳавони муҳофаза қилиш талабларини бажармагани учун 1650 сўм;

«Ресурс» ижарадаги корхона бошлиғи Р. Лем лак-бўёқли ишлаб чиқариш лойиҳасини давлат экологик экспертизасидан ўтказмагани учун 1100 сўм;

«Котласервис» техник маркази бошлиғи ўринбосари Ю. Сазонов экологик экспертизанинг ижобий хулосаси йўқлиги учун 1000 сўм;

«Маклис» ишлаб чиқариш тижорат фирмаси директори В. Мақсудов шу йил июнь ойида совуқ сув ва иссиқ буғ бериш жойларидаги вентилларга қўйилган иккита пломбани ихтиёрий суратда олиб ташлагани учун 600 сўм жарима тўлайдиган бўлди.

Эътибор берган бўлсангиз юқорида санаб ўтилган корхоналар, тилга олинмаган кўпдан-кўп ташкилотлар, муассасалар ўз ишига лоқайдлик билан муносабатда бўлишгани учун жаримага тортилдилар.

Сўзимизнинг охирида шундай деймиз: «Марҳамат, шу сизга маъқул бўлса, тўлайверинг, жарима солиш биздан, уни тўлаш сиздан». Лекин бу билан табиат бағрини бойитишдек олижаноб мақсадларимизга етишимиз ниҳоятда мушкул.

Наргиза ЁДГОРОВА,
Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг етакчи мутахассиси.

Кўргазмалар

ТАСВИРЛАРДА ЖОНЛАНГАН ҲАҚИҚАТ

Ўзбекистон Давлат санъат музейида очилган немис рассоми Кэт Колльвитцнинг қаламтасвир асарлари кўргазмаси санъат мухлислари эътиборини тортмоқда.

Оқ, қора тасвирларда ҳаёт манзаралари рўй-рост очиб берилган. Кэтнинг тасвирий санъатда эришган бу ютуғи ҳар қандай мўйқалам соҳибига ҳам насиб этмаган бўлса керак. Уларда маҳорат, фалсафий фикрлаш ўз аксини топган.

Рассом Кэт Колльвитцнинг туркум асарларидан бири «Тўқувчилар қўзғолони» (1898) деб аталади. Бу мусавviранинг биринчи график туркум асаридир. Немис тўқувчи ишчилари 1844 йил кам маош олаётганликлари, иш ҳақини ошириб беришларини талаб қилиб, қўзғолон кўтаришганди. Маълумотларга кўра бу катта қўзғолонни бостириш жараёнида ўн бир ишчи ҳалок бўлади. Саксон ишчи эса қамоққа олинади. Шу воқеа ҳақида драматург Герхарт Хауптманни асар ёзиб, саҳнага қўйдирмоқчи бўлганида рухсат этилмайди. Ниҳоят, 1893 йили Берлин театри шу асарни саҳналаштирганда рассом Кэт кўриб, жуда таъсирланади. Таассуротлари ва тарихий далиллар асосида «Муҳтожлик», «Ўлим», «Тўқувчилар юриши», «Ҳужум», «Исён», «Аёл бешик ёнида», «Хўрланганлар» номлари билан йигирмага яқин тасвирлар чизиб, тўқувчи ишчиларнинг аҳиллиги, куч-қудратини намойиш этади.

«Деҳқонлар уруши» қаламтасвири иккинчи туркум асарларини эса 1906-1908 йиллар орасида яратганди. Бу асарларини яратишда 1524-1525 йилларда жанубий Германияда бўлиб ўтган тарихий воқеалар ҳаётий қаламга олинади. «Қўшчилар», «Бузишвайроналик», «Қуролланиш», «Жанг майдонида», «Асирлар» ва бошқа ихчам қаламтасвирларда айнан шу ҳаракатни кўриш мумкин.

Ўз ичига еттита график асарни қамраб олган «Уруш» туркум асари (1922-1923 йиллар)да қонли кунларни акс эттиради. 1914-1918 йиллардаги бўлиб ўтган жанглар рассом Кэт хотирасида ўчмас из қолдирганди. «Энг оғир кунлар» деб эслайди у. Шу хотираларини қандай бўлса шундайлигича тасвирлаб, «Ота-оналар», «Оналар», «Қурбон бўлиш», «Кўнгиллилар», «Халқ» ва бошқа номлар билан атаб, урушни лаънатлайди.

Рассом ижодида акс этган «Ажал» туркуми кўпларни ҳайратга солади. Бу иш унинг фалсафий мушоҳадаси бўлиб, 1934-1937 йиллар ораларида яратилади. «Ажал» туркуми рассомнинг ўзи айтгандек «Васиятнома» эди. «Урушга сира йўл қўйилмасин! Ҳамма яшаб, ўз ажали билан оламдан ўтсин» деганди у 1941 йилда.

Кэт Колльвитц «Ажал» туркумини бир неча қаламтасвирларда яратаркан, диний эътиқодни ҳар бир тасвирларида акс эттира олганди. Илгари ижодида ҳақиқатни кўрсатиш учун бўлган воқеаларга эътиборини жалб этган бўлса, бу туркум асарларида чуқур ўй-хаёлларга берилиб, Оллоҳнинг элчиси Азроил инсон жонини қачон, қаерда ва қандай олишини тасаввур этади. Ҳеч ким ажалидан олдин эмас, ризқи-насибасини еб, ёшини яшаб, ўз ажали билан жон бераётганини одамларнинг турли ҳаракатларида кўрсата олади. Бу унинг орзуси бўлиб, рассомликнинг графика санъатида сўнгги ижоди эди.

Рассом Кэт тасвирларини «Ажал нидоси», «Сувдаги ажал», «Ажал қишлоқ кўчасида», «Аёлга ёпишган ажал», «Ажал болалар орасида», «Қизчани тиззасидан ушлаб турган ажал», «Ажал ва хайрлашув» ва ниҳоят «Ажал нажоткор, дўст» мавзуси билан яратган қаламтасвирларига нуқта қўяди... Ўйлаган мақсади амалга ошганидан ўзини ниҳоятда бахтиёр сезган рассом Кэт Азроил, яъни ажал сиймосини одам тимсолида эпчил, сезгир, ўта беозор кўринишда тасвирлайди.

Кўргазма хоналарида намойиш этилаётган тасвирлар орасида рассомнинг ўз қиёфасини тасвирлаган «Автопортрет»лари ҳам муносиб ўрин олиб турибди. Кўринишдан жасур, қўрқмас, ўйчан мусаввира таржимаи ҳолига назар ташласак, у 1867 йилда Германиянинг Кенигсберг шаҳрида қурувчи уста, диндор киши оиласида туғилган. Сўнг Берлиндаги хотин-қизлар бадиий ўқишида таълим олади. Шифокор Карл Келльвитцга турмушга чиқади. Ганс, Петр исмли фарзандлар кўради. 1914 йилда ўғли Петр жангда ҳалок бўлади. 1940 йилда умр йўлдоши вафот этади. 1942 йилда эса невараси жангда нобуд бўлгач, Кэт Коллвитц урушни жон-жаҳди билан лаънатлаб, яратаётган асарларини жангда нобуд бўлаётган одамлар ва фарзандлари хотираларига бағишлайди. Ҳаётда тушкунликка тушмай, ишонч ва умид билан яшайди.

«Мен ҳаётда ҳаракат қилишдан тўхтамайман!» деб хитоб билан яшаган Кэт Коллвитц 1945 йил, 22 апрелда Дрезден яқинидаги Мерitцбургда вафот этади.

Маҳмуд РАМАЗОН ўғли.

Тиббиёт оламида

ФАҚАТ АЁЛЛАР УЧУН

Махсус асбоб ёрдамида аёлларда пешоб ушламаслик хасталигининг олди олинадиган бўлди.

Аёлларнинг кўзи ёригандан кейин уларнинг тос-бўкса мушаклари асл ҳолатига қайтиши катта аҳамиятга эгадир. Акс ҳолда улар бир қатор қийинчиликка дуч келишлари мумкин. Улардан энг кўп учрайдигани қовуқ мушаклари заифлашиши боис пешоб ушламаслик дардидир. Шунинг учун ҳам кўзи ёриган аёлларни бундай кўнгилсизликлардан асраш, уларнинг тос-бўкса мушакларини мустаҳкамлаш, пешоб ушламасликнинг олдини олиш учун «Альфа-2000» деб аталувчи махсус асбоб Мисрда кенг кўламда, муваффақиятли қўллаnila бошлади. Уни мутахассис-шифокор ёрдамида ҳам, аёлларнинг ўзлари ҳам қўллашлари мумкин. Энг муҳими шу тариқа касаллик олди ҳам олинади, шифо ҳам топилади. Қисқаси кўзланган мақсадга эришилади.

ЯНГИ МУОЛАЖА УСУЛИ

Мисрда бурун бўшлиғида учрайдиган муртакларни операциясиз сўрилишига эришилди.

Бельгияда чақирилган ва бурун хасталигига бағишланган халқаро анжуман қатнашчилари бурун бўшлиғида учрайдиган муртакларни операциясиз сўрилишини таъминлайдиган Миср муолажа услуби билан таништирилди.

Бу жараён бурун бўшлиғига тиббий кўзгу йўналтирилган ҳолда, тиғ ишлатмасдан амалга оширилади. Кузатишлар мазкур услуб ўта самаралилигини кўрсатмоқда. Шу пайтгача бу усул билан бундан 5 йил олдин даволанган беморларда муртакларнинг қайта пайдо бўлиши кузатилмаган.

ХУРРАК ОТИШДАН БЕЗАСИЗМИ?

Хуррак отиш табиий ҳолми ё ундан қутулган маъқулми?

Кўпчилик уйқуда хуррак отишни табиий бир ҳол деб билади. Аслида ундай эмас. Хуррак одатда нафас йўлида бирор торлик вужудга келганда содир бўлади. Кўпинча у ҳалқумнинг тепа қисмида нафас олгандаги ҳаво титраши туфайли ҳосил бўлади ва атрофдагиларни, айниқса, ёстиқдош умр йўлдошининг оромини бузади. Хуррак отиш пайтида қон таркибидаги кислород миқдори камайиб кетиши сабабли киши уйқудан чарчаган ҳолда уйғонади, фикрини жамлаши қийин бўлади, кун бўйи уйқусираб юради. Агар у ҳайдовчи бўлса, кўнгилсиз воқеаларга учраши, ҳайдаётган транспорт воситасини уриб олиши ҳам мумкин. Хуррак отиш қон босими кўтарилишига, ҳатто юрак хасталигига ҳам сабаб бўлиши мумкинлиги илмий нуқтаи назардан исботланган. Хуррак отиш авжига чиққанда нафас олиш ўта қийинлашиши, ҳатто тўхтаб қолиши, натижада киши бўғилиши ҳам мумкин.

Ошиқча вазндан қутулиш, чекишни ташлаш, оғир ботадиган овқатлардан ўзини тийиш, уйқудан олдин бирор тинчлантирувчи дори ичиш хуррак отишни бир қадар камайтиради, лекин унга барҳам бермайди. Хуррак отишдан бутунлай қутулиш учун нафас олганда ҳалқум тепасида титрайдиган бўлакларни олиб ташлаш керак бўлади. Бундай қараганда оғир туюлган бу жарроҳлик операцияси шу кунларда лазер ёрдамида осонликча, тиғ теккизмай, қон чиқармай амалга оширилмоқда.

Тошкент шаҳар ҳокимлигида

МЕХАНИК НАҚЛИЁТ ВОСИТАЛАРИ ВА ТИРКАМАЛАРИНИ ДАВЛАТ ТЕХНИК КЎРИГИДАН ЎТКАЗИШ ТЎҒРИСИДА

Тошкент шаҳар ҳокими Козим Тўлаганов механик нақлиёт воситалари ва тиркамаларини давлат техник кўригидан ўтказиш тўғрисида фармойиш чиқарди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг 1992 йил, 25 декабрдаги 474-сон буйруғи билан тасдиқланган механик нақлиёт воситалари ва тиркамаларни давлат техник кўригидан ўтказиш қоидаларига мувофиқ, техник кўрик, Давлат автомобиль назорати томонидан корхоналар, муассаса ва ташкилотларга қарашли механик нақлиёт воситалари ва тиркамалари учун ҳар йили 1 мартдан 30 июнгача, шахсий мулк ҳисобланган нақлиёт воситалари (автобус ва мўъжаз автобуслар бундан мустасно) ва тиркамалар учун икки йилда бир маротаба — 1 январдан 31 августгача, шахсий мулкдаги автобус ва мўъжаз автобуслар учун бир йилда 1 маротаба — 1 январдан 31 августгача ўтказилиши қайд қилинган.

Тошкент шаҳар туманлари ҳокимликларига техник кўрикка тайёргарлик кўриш, уни ўтказиш масалаларини автонақлиёт корхоналари раҳбарлари иштирокида ҳар йил 20 февралга қадар муҳокама қилиш вазифаси юклатилди.

Давлат автомобиль назоратининг туманлардаги бўлим ва бўлинмалари ушбу туманларнинг мудофаа ишлари бўйича бўлимлар билан ҳамкорликда 1 февралгача бўлган муддатда:

туман ҳокимликлари томонидан тасдиқланган техник кўрикдан ўтказиш умумлаштирилган жадвали ишлаб чиқиш;

туманлар ҳудудида жойлашган автохўжаликларда давлат техник кўригини ўтказиш учун Давлат автомобиль назорати ходимлари, мудофаа ишлари бўйича бўлимлар вакиллари ва автохўжаликлар муҳандис-техник хизматчиларидан иборат ишчи гуруҳлари тузишни амалга оширишлари керак.

Тошкент шаҳар ИИББнинг ҳар йили қуйидаги тартибда техник кўрикдан ўтказиш таклифига розилик берилди:

шахсий мулкдаги (1985 йил ва ундан кейин ишлаб чиқарилган) автомобиллар учун — ДАН бошқармасининг диагностика тармоғида (Чилонзор тумани, Халқлар Дўстлиги кўчаси. 118-уй):

шахсий мулкдаги (1985 йилгача ишлаб чиқарилган) автомобиллар ва мотонақлиёт воситалари учун — рўйхатга олинган туман ИИБнинг ДАН ларида:

корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга қарашли нақлиёт воситалари — диагностика анжомлари билан жиҳозланган корхоналарда:

нақлиёт воситаларининг техник ҳолатини текшириш учун керакли шароитлари бўлмаган корхона, муассаса ва ташкилотларнинг ҳаракат воситалари учун — туман ИИБ ДАНнинг техник назорат тармоғида ёки шу туманнинг бошқа, шароити бор бўлган корхоналарида:

фуқароларга нақлиёт хизмати кўрсатаётган шахсий мулкдаги нақлиёт воситалари — ДАН бошқармасининг диагностика тармоғида 1 майгача;

«Тошшаҳарйўловчитранс» Давлат ассоциациясининг ижарадаги «такси» автомобиллари, идора тасарруфидаги автобуслар ва мўъжаз автобуслар — ДАН бошқармасининг диагностика тармоғида;

«Тошшаҳарйўловчитранс» Давлат ассоциациясининг бошқа турдаги транспорт воситалари — ДАН бошқармаси диагностика тармоғининг кўчма гуруҳи томонидан назорат-диагностика анжомлари билан жиҳозланган корхоналарда, ушбу анжомлардан самарали фойдаланиш таъминланган ҳолда кўрикдан ўтказилади.

Тошкент шаҳар ИИББнинг ДАН бошқармасига шахсий мулкдаги автомотонақлиёт воситаларини тўла техник кўрикдан ўтказиш учун ҳар тарафлама чора-тадбирлар ўтказиш вазифаси юклатилди.

Корхона, муассаса ва ташкилотлар раҳбарлари мулкчиликнинг кўринишидан қатъи назар:

давлат техник кўриги тўғрисида хабар олиши билан, бир ҳафта ичида Тошкент шаҳар ИИББ ДАН бошқармасининг имтиҳон ва рўйхатлаш бўлими билан корхона ҳисобидаги нақлиёт воситаларининг идоравий тегишлилигини таққослаши лозим.

Шаҳар статистика бошқармасига нақлиёт воситалари миқдори тўғрисида 1-тр (шос) шаклда ҳисобот беришлари керак.

Тошкент шаҳар ҳокимининг 1995 йил 18 декабрдаги 899-ф сон «Механик нақлиёт воситалари ва тиркамаларни давлат техник кўригидан ўтказиш тўғрисида»ги фармойиши ўз кучини йўқотган, деб ҳисобланади.

Миллий буюмларимизни тайёрлашни ўрганиш фақат зарурат эмас, балки фахр ҳам эканини англамоқ керак. Шаҳримиздаги 63-мактабнинг меҳнат ўқитувчиси Марҳабо Шарипова шогирдларига ана шу фикрни сингдириб келмоқда. Ўқувчилар бу ерда қийиқча, палак ва бошқа миллий жиҳозлар тикишни ўрганишади.

СУРАТДА: Марҳабо Шарипова қизлар меҳнатини баҳоламоқда.

Равиль Альбеков олган сурат.

Эсингизда тутинг

РЎЗҒОРДА АСҚОТАДИ

- Кўпинча карамни димлаётганда у куяди, куймаслиги учун идишнинг тагида суюқлик борлигини кузатиб, тез-тез аралаштириб туриш керак.
- Янги сутни қоронғу жойда сақлаш керак. Чунки нур таъсирида у кўпгина дармондориларини йўқотади.
- Чой сақланадиган қутичага кичкина лимон ёки апельсин пўчоғи ташлаб қўйилса, қуруқ чой янада ёқимли, ҳидлироқ бўлади.
- Янги узилган помидорлар банди юқорига қаратиб, бир қатор қилиб териб қўйилса, узоқ сақланади.
- Агар пиёзнинг ҳаммаси ишлатилмаган бўлса, қолган қисмининг устига ёғ суриб қўйилса, пиёз яхши сақланади.
- Сўлиган ош-кўкатларни сирка солинган сувга солиб қўйилса, янгидек бўлади.
- Хом сабзавотларни ҳўлланган сочиқ билан ўраб қўйилса, янгидек бўлади.

Раъно АҲМЕДОВА тайёрлади.

Хоҳ ишонинг, хоҳ...

МАҲЛУҚ БИЛАН ЯШАГАН

Самаралик ўлкашунос Владимир Яковлев асримиз бошида шундай деб ёзган эди: «Тоғда фанда номаълум бир маҳлуқ яшайди, одамга ўхшамайди, ҳайвон деб ҳам айтиб бўлмайди, нима эканлиги Эгамга маълум».

...Кутилмаганда дарахтлар орасидан бир маҳлуқ чиқиб келди-да, Евдокияни тик кўтариб олди. Қўрқувдан ҳушидан кетган эрини бир уриб, аравадан ағдариб юборди. Евдокия ғорда ўзига келди. Ёнида ярми одам, ярми ҳайвонга ўхшаш юнгдор маҳлуқ ётар эди. «Ғор хожаси» кечаси ғорнинг оғзини тош билан бекитиб, йўқ бўлиб кетарди. Тонгга яқин деҳқонлар даласидан ошқовоқ, жўхори ва бошқаларни олиб келарди.

Евдокия тақдирига тан бериб, ғордаги турмушга ҳам, маҳлуқнинг баданидан чиқадиган қўланса ҳидга ҳам ўрганиб қолди. Қиш бошланиб, ғорнинг ичкарисига қуруқ чўп тўшаб, шунда ухлайдиган бўлишди. Махлуқ ташқарига кам чиқар эди. Евдокия болаларини ҳамда уйини соғинганида йиғлаб оларди. Махлуқ уйғониб кетиб, ўзича алланималарни валдираб Евдокия ухламагунча уни юнг босган қўллари билан силаб ўтирарди.

Орадан кўп вақт ўтмай, аёл ҳомиладор бўлганини сезди. Ёз кунларининг бирида кўп азоблардан сўнг аёл ўғил туғди. У ажабтовур бақувват бўлиб, Евдокиянинг ўз эридан туққан икки боласидан деярли фарқи йўқ эди. Бироқ у ўғил кўрганига қувонмади. Сабаби, норасида уни шу ерга «михлаб» қўйганди.

Кунлардан бир кун Евдокия махлуқнинг бола билан очиқ ҳавога чиқишига рухсат берганидан фойдаланиб, қочишга ҳаракат қилади. Бироқ бола билан узоққа кета олмайди. Махлуқ қувиб етиб, қайтадан ғорга олиб келиб ташлади. Шундан кейин болани ташлаб, ёлғиз ўзи қочишга аҳд қилади.

Қирғоқдан эндигина қўзғала бошлаган солдаги йўловчилар ўрмондан югуриб чиқиб, бақириб-чақирган аёлни кўриб қолишади. Уни одамга ҳам, ҳайвонга ҳам ўхшамайдиган бир махлуқ қувиб келарди. Шу вақтда Евдокия ўзини сувга ташлайди. Уни кўрган одамлар арқон билан солга чиқариб олишади. Маҳлуқ қўлидаги болани силтаб, Евдокия томонга қўлини чўзиб, ғўлдирайди. Сол узоқлашиб борарди. Шунда махлуқ қаттиқ бақириб, бақувват қўллари билан боланинг оёқларидан ушлаб бир лаҳзада уни иккига бўлиб ташлади. Солдагилар буни кўриб қўрққанларидан қотиб қолишди.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ.

Осойишталик посбонлари

ФАЛОКАТНИНГ ОЛДИ ОЛИНДИ

ёхуд 30 дақиқада очилган жиноят

Кечки пайт ишдан машинада қайтиб келаётган М. Миртоҳирнинг йўлига тўрт киши қўл кўтариб чиқишди. «Акажон, илтимос, Горький метро бекатигоча олиб кетсангиз», — дейишди.

Акушерлик-гинекология институти ёнида машинага чиққан тўртовлон 200 метр юриб-юрмасдан ҳайдовчига пичоқ тираб уни машинадан зўрлаб тушириб юборишди. Яна «Миқ этсанг бошинг кетади», — дея дўқ ҳам қилиб қўйишди.

Эндиги гапни чорасиз қолган ҳайдовчидан эшитсангиз. Уларнинг пичоқ ўқталганидан ўзини йўқотиб қўйган М. Миртоҳир бир пас ўзига келиб олиш учун йўл чеккасига ўтиб ўтирди. Нима қилиш керак? Миясига «ярқ» этиб урган фикр уни барча саросимадан халос этди. Зудлик билан милицияга хабар бериш лозим. Миртоҳир яқин орадаги милиция бўлимига кириб кўк ранг «ВАЗ-2106» русумли машинасини тўртта талончи олиб кетганлигини маълум қилди. Мирзо Улуғбек тумани ички ишлар бошқармаси навбатчилик қисми ва барча шаҳар ДАНБ постлари ўзаро алоқада бўлиб жиноятчиларни ушлаш чораларини кўришди.

Соат 18 лардан ошгандан кейин Бобур — Нукус кўчалари чорраҳасида турган ДАНБ нозири, милиция сержанти Шуҳрат Мажидов кўк рангдаги «Жигули»нинг буйруққа бўйсунмай катта тезликда ўтиб кетганлигини хабар қилади. Взвод сардори ўринбосари, милиция майори Ҳожиакбар Шерматов «Полимер» корхонаси олдида турган ДАНБ нозири, милиция катта сержанти Бахтиёр Мирзакаримовни ушбу хабардан огоҳ этиб кўча ҳаракати қоидаларини қўпол равишда бузиб ҳайдовчилар ва пиёдалар ҳаётига хавф солиб кетаётган жиноятчиларни тўхтатиш учун патруль машинасида улар кетига тушди. Бахтиёр ҳам ўз машинасига ўтириб жиноятчиларни ушлаш ҳаракатига киришди.

ДАНБ ходимлари жиноятчиларга тезда етиб олиб уларга бир неча бор ҳар хил ишоралар билан четкага чиқиб тўхташ лозимлигини билдиришди. Ҳатто овоз кучайтиргич билан огоҳлантиришди. Аммо улар йўлдан илон изидай ҳаракат қилиб янада хавфли вазиятни туғдиришди. Йўлни кесиб ўтаётган пиёдаларни уриб кетишларига оз қолди. Ҳамза Умаров кўчасига кириб боришганида взвод сардори ўринбосари, милиция майори Ҳожиакбар Шерматов усталик билан «Жигули»ни қувиб олдига ўтди. Бир неча бор яна тўхташ ҳақида уларга ишора қилди. Аммо улар тўхташ ҳақида умуман ўйлашмасди. Шу орада Бахтиёр Мирзакаримов ҳам «Жигули» орқасидан етиб келиб икки машина уни бир амаллаб сиқиб тўхтатишди. ДАН ходимлари уларнинг олдиларига яқинлашганида тўртовлон икки нафар ДАН ходимига ёпиша кетишди. Икки ўртада олишув бошланди. Кўп ўтмай ёрдамга Яккасарой тумани ички ишлар бўлими жиноят-қидирув бўлими ходимлари етиб келишди. Жиноятчилар қуролсизлантирилиб ички ишлар идораларига топширилди.

Текширишлар давомида шу нарса аниқ бўлдики, қўлга олинганларнинг ҳаммаси муқаддам судланган шахслар бўлиб чиқди. Улар шу куни гиёвандлик моддаларини истеъмол қилишиб шерга айланишганди. Гиёвандлик моддаларининг қолдиқлари машина ичидан чиқди.

Шундай қилиб ДАН ходимлари милиция майори Х. Шерматов ва Б. Мирзакаримовларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида хавфли жиноятчилар ушланди. Бировнинг машинасини зўрлик билан тортиб олиб уни ўқдай учириб кўча ҳаракати хавфсизлигига риоя этмаган кимсалар устидан ҳозирги кунда тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Тошкент шаҳар ИИББ раҳбарияти ўз ишига виждонан ёндошганлиги ва кўрсатган касб-маҳорати учун ушбу ходимларга миннатдорчилик билдирди.

Мурод ХУДОЙШУКУРОВ.

Ножўя иш — келтирар ташвиш

ЯРАШМАЙДИГАН ҚИЛИҚ

Чилонзор туманидаги даҳалардан бирида яшовчи Николаевлар, аниқроғи эр-хотин Антон ва Мария Николаевлар ўзаро баҳслашиб қолишди. Бир томон сал пастроқ тушганда жанжал шундоқ халқ мақолида айтилганидек «Эр-хотиннинг уриши — дока рўмолнинг қуриши» тарзида тугаши мумкин эди. Бироқ на эр, на хотин бир-биридан қолишни истамади. Аксинча, юзларини юлишиб қип-қизил гўштга айланишди. Эр киши барибир эрлигини қилди. Бобой аёлнинг кетма-кет қорин аралаш юзига тепди.

Натижада кексайиб қолган кампир оғир зарбалар натижасида тезда дунёдан кўз юмди. Қотил эрнинг иши ҳозир терговда.

ЧЎНТАККЕСАР ЖАЛОЛҚУДУҚДАН

Тошкент «Отчопар» бозорида не-не кишиларни учратмайсиз. Биров қиш яқинлашаётгани муносабати билан иссиқроқ кийим олиш дардида, биров сотиш хаёлида. Хуллас, бозор ҳар куни одамга гавжум. Бундай пайтда эҳтиёт бўлмасангиз чўнтаккесарлар этикка деб чўнтакка солган пулингизни осонгина суғуриб олиши ҳам ҳеч гап эмас.

Чимкент шаҳридан келган Л. Ойдўстованинг ҳамёнидаги 9 минг сўмни Андижон вилояти, Жалолқудуқ туманилик ҳеч қаерда фойдали иш билан шуғулланмайдиган Т. Абдуқаҳҳор ўғирлайди. Аммо аёл унинг бу хатти-ҳаракатларини сезиб қолиб ёрдамга одамларни чақиради. Абдуқаҳҳорнинг ишидан хабардор бўлиб турган ички ишлар ходимлари уни ашёвий далил билан қўлга олишди. Энди йигит қилмишларидан пушаймон бўлиб ўтирибди.

ТАЛОНЧИ ЎҚУВЧИ

Шаҳримиздаги ҳунар-техника билим юртларидан бирида ўқувчи П. Акобир Сирғалидаги кўп қаватли уйларнинг олдидан ўтиб кетаётган И. Жўранинг олдига чиқиб унга пичоқ ўқталиб, жинси шими ва камзулини тортиб олди. Талончи шу билан кўздан ғойиб бўлди. Аммо уни ички ишлар ходимлари барибир излаб топишди. Ҳозир у ўқиш ўрнига терговда қилмиши учун жавоб бермоқда.

Мирза АБДУЛЛАЕВ,
Тошкент шаҳар ИИББ матбуот хизмати ходими.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ АҲОЛИСИ ДИҚҚАТИГА

Тошкент шаҳар телефон алоқаси ва радиолаштириш ишлаб чиқариш бирлашмаси қуйидаги манзилда:

- ***«Марказ—26» (Гулобод)даги 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15;***
- ***«Марказ—27» (Боғкўча)даги 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17-а, 17-б, 17-в, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 31-уйларда истиқомат қилувчи шаҳар аҳолиси эътиборини шу нарсага қаратадики, Собир Раҳимов телефон алоқаси тармоғи давлат нархи бўйича навбатга биноан телефонларни ўрнатиш юзасидан ишларни амалга ошириш имкониятига эга.***

Мурожаат учун манзил: Собир Раҳимов алоқа тармоғининг 29-АТСи. Ўрозбоев кўчаси, 21-уй.

Маълумот учун телефонлар: 29-56-95, 29-65-66.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН АЛОҚАСИ ВА РАДИОЛАШТИРИШ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ.

ҚУТЛАЙМИЗ!

Ҳурматли Абдулло ака!
Сизни туғилган кунингиз билан табриклаймиз деб умр йўлдошингиз Наргиза ва ўғилларингиз Сардор, Шаҳзод.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ
TOSHKENT OQSHOMI

Муассис: ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛИГИ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32

Телефонлар: хатлар — 33-29-70; эълонлар: 33-28-95, 33-08-74, 36-57-65. факс: (3712) 33-29-09.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Нашр кўрсаткичи 64690

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки «Тошкент почтаси»га 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №10. ❖ Буюртма Г-0699. ❖ Ҳажми — 2 босма табоқ офсет усулида босилади. ❖ Қоғоз бичими А-2 «Шарқ» нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. ❖ Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. ❖ Босмага топшириш вақти 11.30. ❖ Босишга топширилди: 11.30. 5.528 нусхада босилди. 1 2 3 4 5 6.